

KAIKKI, MINKÄ TAHDOTTE IHMISTEN TEKEVÄN TEILLE,
TEHKÄÄ TE HEILLE

Uskonnollinen argumentointi eduskunnan keskusteluissa

2000-luvulla

Kari Koivisto

Pro gradu – tutkielma

Valtio-oppi

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

KAIKKI, MINKÄ TAHDOTTE IHMISTEN TEKEVÄN TEILLE, TEHKÄÄ TE HEILLE

Uskonnollinen argumentointi eduskunnan keskusteluissa 2000-luvulla

Kari Koivisto
Pro gradu-tutkielma
Valtio-oppi
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaaja: Mika Ojakangas
Kevät 2013
Sivumäärä: 64

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää uskonnon ja uskonnollisen puheen roolia eduskuntakeskusteluissa 2000-luvulla. Tarkoituksena on tarkastella kansanedustajien suhdetta uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin, poliittisia toimia, joilla on uskonnollispoliittisia seuraamuksia ja uskonnollisia oppeja, joilla on yhteyksiä politiikkaan.

Peter L. Berger tuli tunnetuksi yhtenä sekularisaatioteorian kehittäjistä, myöhemmin hän kuitenkin kumosi omat teoriansa maallistumisesta. Bergerin esittämät vastakkaiset hypoteesit sekularisaatiosta ja desekularisaatiosta toimivat taustana tälle tutkimukselle.

Tutkimuksen aineisto koostuu eduskunnan täysistunnon pöytäkirjoista, joista olen valinnut yksityiskohtaisempaan tarkasteluun kansanedustajien puheenvuoroja, joissa esiintyy uskonnollisia ja raamatullisia argumentteja. Erityisesti eduskunnassa käydyt parisuhdelakia koskevat keskustelut nousevat tutkimuksessa keskeiseen asemaan. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysia.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että uskonto ei ole hävinnyt eduskunnassa pidetyistä poliittisista puheista. Kansanedustajien esittämät uskonnolliset argumentit ilmentävät sekä syvälle juurtuneita uskonnollisia taipumuksia että uudenlaista uskonnon hyödyntämistä politiikassa. Ajankohtaisessa poliittisessä keskustelussa on nähtävissä niin sekulaarisia kuin desekulaarisia piirteitä.

Avainsanat: politiikka, uskonto, sekularisaatio, desekularisaatio, argumentointi, eduskuntatyö, parisuhdelaki

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 SEKULARISAATIO JA DESEKULARISAATIO.....	5
2.1 Yhteiskunnan muodostuminen.....	5
2.2 Pyhä kattorakennelma.....	7
2.3 Sekularisaatio.....	9
2.4 Desekularisaatio.....	11
2.5 Poikkeus vahvistaa säännön.....	14
3 USKONNOLLINEN ARGUMENTOINTI EDUSKUNNAN KESKUSTELUISSA 2000-LUVULLA	17
3.1 Kuinka eduskunta toimii.....	17
3.2 Lukee kuin piru Raamattua.....	20
3.3 Parisuhdelaki.....	29
3.3.1 Lähetekeskustelu.....	30
3.3.2 Ensimmäinen käsittely.....	36
3.3.3 Toinen käsittely.....	40
3.3.4 Parisuhdelain hyväksymisen jälkeen	42
3.4 Puhe eduskunnassa.....	46
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	50
4.1 Maailma on uskonnollisempi kuin koskaan.....	50
4.2 Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille	52
LÄHTEET	58

1 JOHDANTO

Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. (Matteus 7:12)

Eduskunnan täysistunnossa 13. lokakuuta 2011 Keskustapuolueen kansanedustaja Simo Rundgren totesi, että kultaisen säännön periaatteen, ”asettua toisen sijaan ja toimia siten kuin toivoisi toisten toimivan itseään kohtaan”, tulisi toimia yhteiskunnan eettisen keskustelun perustana (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 52/2011). Keskustapuolueen periaateohjelmassa todetaan, että hyvä ohje eettisesti harkittujen valintojen tekemiseen on ”Tee toiselle niin kuin toivoisit itsellesi tehtävän, jos olisit hänen asemassaan” (Keskusta. Periaateohjelma 2006). Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelmassa lukee: ”mitä tahdot toisten tekevän itsellesi, tee se myös heille”. Tällä lauseella korostetaan jokaiselle kuuluvaa lähimmäisen auttamisen velvollisuutta, sillä välittämistä ei voi ulkoistaa (Kokoomus. Periaateohjelma 2006). Edellä esitetyt lainaukset puolueiden periaateohjelmista ja eduskunnan täysistunnon pöytäkirjasta osoittavat, kuinka sama kultaisena sääntönä tunnettu periaate taipuu moneen muotoon ja paikkaan.

Kristillisellä etiikalla ja arvoilla onkin oma osansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuuriperinnössä. Kristilliset perinteet huomioidaan Keskustan ja Kokoomuksen ohella myös muiden eduskuntapuolueiden puolue- ja periaateohjelmissa. Kristillisdemokraatit pyrkivät luonnollisesti rakentamaan yhteiskuntaa kristillisiin arvoihin perustuvana demokratiana (KD. Periaateohjelma 2005). Perussuomalaisen puolueen arvopohja rakentuu niin ikään kristillis-sosiaaliselle pohjalle. Puolueen yleisohjelman mukaan perussuomalaiset kunnioittavat ihmisten henkilökohtaista vakaumusta ja näkevät kristilliset arvot tärkeänä ohjenuorana yhteiskunnallisessa päätöksenteossa (PS. Yleisohjelma 1995). Vapaamielisenä ja liberaalina puolueena tunnetun Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen puolueohjelmassa kristilliset arvot noteerataan vahvasti osana suomalaisen yhteiskunnan arvoperustaa sekä moraali- ja etiikkakäsityksiin vaikuttavana tekijänä (RKP. Puolueohjelma 2006).

Vasemmistoliitto ja Vihreät suhtautuvat muita puolueita neutraalimmin uskontoihin. Molempien puolueiden periaateohjelmissa ilmaistaan kuitenkin selkeästi, että kaikkiin

uskontoihin ja maailmankatsomuksiin tulee suhtautua tasa-arvoisesti ja kunnioittavasti (Vasemmistoliitto. Periaateohjelma 2007; Vihreät. Periaateohjelma 2012). Myös Sosiaalidemokraattinen puolue katsoo sosiaalidemokratian nousevan osittain kristillisestä etiikasta (SDP. Periaatteet 1999). Aikaisemmin Sosiaalidemokraattisen puolueen lähimpinä vaatimuksina oli kuitenkin uskonnon julistaminen yksityisasiaksi, kirkon ja valtion erottaminen toisistaan sekä uskonnonopetuksen poistaminen kouluista (SDP. Forssan ohjelma 1903).

1900-luvun alkupuolella uskonnon ja politiikan välisen vuorovaikutuksen katsottiin tulleen tiensä päähän. Vuosisadan puoliväliin mennessä yhteiskuntatieteilijät vannoiivat sekularisaatioteorian nimeen ja uskoivat modernisaation johtavan väistämättä uskonnon julkisen ja yksityisen merkityksen vähenemiseen. Peter L. Berger oli yksi sekularisaatioteoriaa kehittämässä olleista sosiologeista. Teoksessa *The Sacred Canopy: Elements of Sociological Theory of Religion* (1967) hän ennusti uskonnon vaikutuksen politiikkaan häviävän ja ounasteli modernin aikakauden olevan uskonnon rappeutumisen aikaa maailmanlaajuisesti. Vuosia myöhemmin teoksessa *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* (1999) hän pyörsikin aikaisemmat puheensa maailman sekularisoitumisesta ja väitti maailman olevan uskonnollisempi kuin koskaan aikaisemmin. Bergerin esittämät vastakkaiset hypoteesit sekularisaatiosta ja desekularisaatiosta toimivat taustana tälle tutkimukselle.

Tässä tutkielmassa pyrin tutkimaan uskonnon ja uskonnollisen puheen roolia eduskuntakeskusteluissa 2000-luvulla. Pyrin löytämään eduskunnan keskusteluista poliittisia toimia, joilla on uskonnollispoliittisia seuraamuksia ja viitteitä uskonnollisiin oppeihin, joilla on yhteys politiikkaan sekä arvioimaan kansanedustajien suhtautumista uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin. Tutkimusaineisto koostuu eduskunnan täysistunnon pöytäkirjoista 2000-luvun ajalta. Sisällönanalyysin keinoin pyrin erittelemään aineistosta puheenvuoroja, joissa esiintyy uskonnollisia ja raamatullisia argumentteja. Tulen tarkastelemaan missä määrin ja miten Raamattuun viitataan, keiden toimesta Raamattua lainataan ja esiintyykö Raamatulla politikointia eduskunnassa pidetyissä puheenvuoroissa.

Kuten edellä esitetyt lainaukset osoittivat, kristillinen etiikka ja arvopohja ovat merkittävällä sijalla suomalaisessa kulttuuriperinnössä. Suomessa on kuitenkin pitkään

vallinnut käsitys siitä, että uskonnollinen vakaumus kuuluu kunkin yksilön henkilökohtaiseen elämään eikä politiikkaan. Tutkimuksen myötä haluan haastaa tämän näkemyksen ja selvittää, missä määrin ja ennen kaikkea miten uskonto ja uskonnollinen argumentaatio ilmenevät eduskuntakeskusteluissa 2000-luvulla. Uskonnon ja uskonnollisen puheen rooli poliittisessa keskustelussa onkin ajankohtainen tutkimuskohde uskontojen maailmanlaajuisen suosion kasvaessa. Suomalaisessa kontekstissa uskonnon vaikutus poliittisessa keskustelussa on vähemmän tutkittu aihe, joten sen tarkempi tutkiminen on aiheellista ja voi antaa lisää tietoa poliittisesta päätöksenteosta maassamme ja uskonnon roolista eduskuntakeskusteluissa.

Tutkimus alkaa teoriaosuudella, jossa esitellään Bergerin näkemykset todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta länsimaissa, sekularisaation vaikutuksista yhteiskuntaan ja sekularisaatioteorian kumoavasta desekularisaatiosta. Tutkimuksen käsittelyluvussa esitellään lyhyesti eduskunnan toimintaa ja perehdytään eduskunnan täysistunnoissa esitettyihin uskonnollisiin ja raamatullisiin argumentteihin sekä puheen merkitykseen eduskunnassa. Lopuksi esitän yhteenvedon ja johtopäätökset tutkimuksen tuloksista.

2 SEKULARISAATIO JA DESEKULARISAATIO

Peter L. Berger¹ tuli tunnetuksi yhtenä merkittävistä sekularisaatioteorian kehittäjistä ja myöhemmin omien teorioidensa kumoajana. Hänen esittämänsä vastakkaiset näkemykset sekularisaatiosta ja desekularisaatiosta antavatkin mielenkiintoisen lähtökohdan tälle tutkimukselle. Teoksessa *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (1967) hän esitti sekularisaatioteoriansa ja selkeytti uskonnon ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta. Teoksessa *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* (1999) hän sen sijaan kiisti aikaisemmat olettamuksensa maailman sekularisoitumisesta ja osoitti uskonnon merkityksen ja kirkon vaikutuksen kasvaneen desekularisaation myötä.

Tässä luvussa pyrin luomaan katsauksen Bergerin esittämiin näkemyksiin sekularisaatiosta ja desekularisaatiosta. Tarkoitukseni on myöhemmin selvittää missä määrin Bergerin hypoteesit näyttävät pitävän paikkansa tarkastelemieni eduskuntakeskusteluiden valossa.

Ennen kuin käymme tarkemmin käsiksi sekularisaatioon ja desekularisaatioon, on syytä perehtyä Bergerin ja Thomas Luckmannin² tiedonsosiologiseen tutkielmaan: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen* (1994)³.

2.1 Yhteiskunnan muodostuminen

Bergerin ja Luckmannin mukaan todellisuus, eli tahdostamme riippumaton ilmiöiden maailma, on sosiaalisesti rakentunutta (1994, 11). Tämän käsityksen mukaan yhteiskunta on ihmisen tuottama, mutta samanaikaisesti ihminen on yhteiskunnan tuote. Yhteiskunnan muodostuminen tapahtuu ulkoistamisen, objektivoitumisen ja sisäistämisen kautta. Nämä kolme momenttia eivät ole peräkkäisiä tapahtumia, vaan samanaikaisesti tapahtuvaa dialektista vuorovaikutusta. (Berger & Luckmann 1994, 74 & 147.)

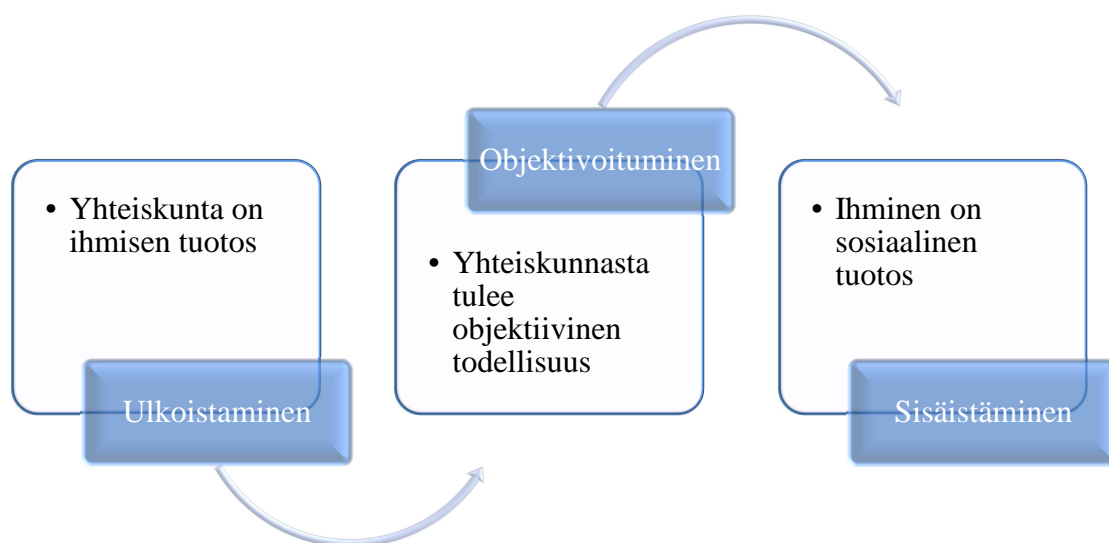
¹ Peter L. Berger (s.1929) on sosiologian ja teologian professori Bostonin yliopistossa.

² Thomas Luckmann (s.1927) on sosiologian professori Kölnin yliopistossa.

³ Alkuteos *The Social Construction of Reality* (1966)

Ulkoistamisen kautta yhteiskunta on ihmisen tuote, eli ulkoistamalla itsensä, ihminen tuottaa yhteiskunnallisen järjestyksen. Yhteiskunta on inhimillisen toiminnan tuotos, jota ihminen toiminnallaan jatkuvasti tuottaa ja uudistaa. Usein toistuvaan toimintaan tottuu, mikä Bergerin ja Luckmannin mukaan helpottaa ihmisen elämää. Toimintaan tottuminen edeltää institutionalisoitumista, jonka myötä yhteisesti jaetut käsitykset hyväksyttävästä toiminnasta ohjaavat inhimillistä käyttäytymistä. Objektivoitumisen kautta yhteiskunnasta tulee todellisuutta. Instituutioiden koetaan ilmentävän omaa todellisuuttaan, eli niiden nähdään olevan olemassa yksilöistä riippumatta. Tämä prosessi legitimoii sosiaalisen järjestyksen itsestään selvänä todellisuutena. Sisäistäminen kautta ihminen on yhteiskunnan tuote. Yksilö sisäistää objektiivisen maailman merkitykset sosialisaaation kautta. (Berger & Luckmann 1994, 64–74.)

Tiedonsosiologian mukainen yhteiskunnan muodostuminen on tiivistetty kuviossa 1. Joukko kirkossa käyviä ihmisiä on hyvä esimerkki kyseisen prosessin toteutumisesta. Uskonnon harjoittaminen ja kirkossa käyminen on yksilön harjoittamaa toimintaa. Usein toistettuna siitä voi tulla vakiintunutta ja lopulta institutionalisoitunutta, kun riittävän moni hyväksyy saman tavan käydä kirkossa. Uskonnosta muodostuu lopulta yksilöistä riippumaton ja itsestään selvä toimija. Se alkaa vaikuttaa kirkossa käyvien ihmisten arvomaailmaan ja hyväksytyihin toimintamalleihin.

Kuvio 1. Yhteiskunnan muodostuminen (Berger & Luckmann, 1994, 74; Berger 1967, 4)

2.2 Pyhä kattorakennelma

Bergerin käsitystä yhteiskunnan muodostumisesta voidaan verrata maailmanrakentamiseen. Jokainen yhteiskunta on rakennus, jonka rakentamiseen ihmiset omalla toiminnallaan osallistuvat. Yhteiskunnan tärkeimpänä tehtävänä on rakentaa merkityksellistä järjestystä, jossa ihmiset kokevat olevansa turvassa. Uskonto on yhteiskunnan tavoin ihmisten toiminnan tuote, jolla on merkittävä osa maailmanrakentamisessa. Uskonto on eräänlainen pyhä kattorakennelma, jonka jokainen yhteiskunta rakentaa maailmansa päälle suojaamaan ja tuomaan sille merkityksen. (Berger 1967, 3-28.)

Nomos ja anomia ovat Bergerin käyttämiä, toisilleen vastakkaisia käsitteitä. Nomos tarkoittaa ihmisen tuottamaa merkityksellistä yhteiskunnallista järjestystä. Se merkitsee ihmiskunnan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuutta eli kulttuuria. Nomoksen vastakohta on painajaismainen ja järjestäytymätön anomia, kaaoksen tila. Bergerin mukaan ihmisellä on synnynnäinen ja pakottava tarve määrittää merkityksellinen järjestys todellisuudelle. Yhteiskunta antaa ihmiselle mahdollisuuden pysyä turvassa nomoksen piirissä ja pitää anomian painajaiset loitolla. (Berger 1967, 19–24.)

Yhteiskunnallisesti järjestetyn nomoksen luomat merkitykset voivat nousta itsestään selvyiden asemaan. Kun yhteiskunnan merkityksistä tulee universaaleja merkityksiä nomos muuttuu kosmokseksi. Kosmos tarkoittaa yhteiskunnallista järjestystä, joka ihmisen sijasta on korkeampien voimien tuottamaa. Uskonnon kautta voidaan rakentaa pyhä kosmos, joka esiintyy voimakkaana todellisuutena. Bergerin mukaan uskonnollista ilmiötä analysoitaessa on tärkeä ymmärtää todellisuuden kahtiajako pyhään ja profaaniin. Pyhät asiat ovat tavallisuudesta poikkeavia selittämättömiä ja kunnioitusta herättäviä voimia. Kaikki asiat, joilta puuttuvat pyhältä vaadittavat ominaisuudet, ovat profaaneja eli tavallisia ja arkipäiväisiä. Profaanin ohella pyhälle vastakkainen peruskäsite on kaaos, jolla tarkoitetaan pahaa epäjärjestystä ja sekasortoa. Nomoksen ja kosmoksen avulla Berger kuvaa ihmisen ulkoistamisen, objektivoinnin ja sisäistämisen seurauksena muodostuneita merkityksiä. Jokainen yhteiskunta joutuu varmistamaan syntyneiden merkitysten siirtymisen eteenpäin. Sosialisaatiolla on tärkeänä tehtävänä ylläpitää yhteiskunnallista

järjestyistä ja siirtää muodostuneet merkitykset aina seuraaville sukupolville. (Berger 1976, 25-7.)

Bergerin mukaan kaikki yhteiskunnallisesti rakennetut maailmat ovat luonnollisesti epävakaita. Sosialisoinnin lisäksi legitimaatio on keskeinen ja tärkeä yhteiskunnallista järjestystä ylläpitävä prosessi. Legitimaatio on tapahtumasarja, jonka yhteydessä sosiaalisesti objektivoidun tieto selittää ja oikeuttaa yhteiskunnallisen järjestyksen. Legitimaatiot toimivat ikään kuin todellisuutta ylläpitävinä vastauksina kysymykseen miksi. Uskonto on kautta aikojen tarjonnut vastauksen tähän ihmistä askarruttavaan kysymykseen. Uskonto onkin ollut historiallisesti laajalle levinnyt ja tehokkain legitimaation lähde. Kuten aikaisemmin on todettu, yhteiskunnan tavoin myös uskonto on ihmisen tuote. Näin ollen uskonnolliset legitimaatiot saavat alkunsa ja pysyvät toiminnassa ihmisen toiminnan kautta. Nämä legitimaatiot voivat kehittyä ja siirtyä sukupolvelta toiselle myyttien, legendojen ja kansantarujen muodossa. Kun uskonnolliset legitimaatiot sulautuvat osaksi suurempaa uskonnollista traditiota, ne voivat vaikuttaa ihmisen toimintaan ja muuttaa sitä. Niiden seurauksena uskonnolla on ollut merkittävä todellisuutta ylläpitävä tehtävä. (Berger 1967, 29–51.)

Uskonto joutuu kuitenkin kamppailemaan uskottavuutensa eteen ollakseen maailmaa ylläpitävä ja sille merkityksiä antava tekijä. Berger muistuttaa, että jokainen uskonnollinen maailma perustuu uskottavuusrakenteeseen (plausability structure), ja on luonteeltaan epävarma (Berger 1967, 50). Uskottavuusrakenteella tarkoitetaan uskonnon tarjoamaa selitystä tai väittämiä asioiden todellisesta luonteesta. Uskonnon täytyy siis säilyttää uskottavuusrakenteensa säilyäkseen. Esimerkiksi anomia eli pahan olemassaolo on muodostunut ongelmaksi uskottavuuden kannalta (Berger 1967, 52). Myös kilpailevat uskonnolliset käsitykset ja tieteelliset läpimurrot vaikeuttavat uskonnon asemaa legitimaation lähteenä, sekä koko sosiaalisen järjestyksen ylläpitäjänä.

Nomoksen eli ihmisen tuottaman merkityksellisen yhteiskunnallisen järjestyksen rakentuminen uskonnollisten selitysten varaan pitää ihmisen turvassa, koska uskonto antaa vastauksen kaaoksen ja järjestyksen ongelmaan. Bergerin mukaan uskonto on ollut ihmiskunnan historian tehokkain suojamuuri anomiaa vastaan (1967, 87). Uskonnolla on kuitenkin taipumus vieraannuttaa ihminen todellisuudesta. Vieraantumisen (alienation) Berger tarkoittaa prosessia, jonka yhteydessä dialektinen suhde ihmisen ja hänen

maailmansa välillä katoaa (1967, 85). Ihminen ei tässä vaiheessa enää ymmärrä, että maailma oli ja on yhä edelleen osittain hänen itsensä tuottama. Uskontoa voidaan pitää tässä mielessä eräänlaisena vääränä todellisuuden muotona. Uskonnon vieraannuttavalla vaikutuksella on ollut suuri merkitys uskonnon osuuteen maailman rakentamisessa ja ylläpitämisessä.

2.3 Sekularisaatio

Käsitteellä sekularisaatio on pitkä ja vaiheikas historia. Maallista, ei-uskonnollista ja eipyhää tarkoittava sana sekulaarinen (secular) esiintyi ensimmäisen kerran jo 1300-luvulla. Skeptisestä suhtautumisesta uskontoon eli sekularismista alettiin puhua 1850-luvulla. (Barnhart 1988, 978.) Sekularisaatio tarkoitti alkujaan kirkon omaisuuden tai oikeuksien siirtämistä maalliseen omistukseen. Nykyään sillä tarkoitetaan uskonnon ja kirkon merkityksen vähenemistä. Sekularismi tarkoittaa yleisemmin irrottautumista uskonnosta ja kiinnittymistä ”tämänpuoleiseen” maailmaan. (MOT. Kielitoimiston sanakirja 2.0).

Berger määrittelee sekularisaation prosessina, jonka myötä yhteiskunnan eri osa-alueet ja kulttuuri poistetaan uskonnollisten instituutioiden ja merkkien vallasta. Yhteiskunnan ja instituutioiden sekularisoituminen on nähtävissä esimerkiksi valtion ja kirkon erottamisena toisistaan, kirkon omistamien maiden pakkolunastamisena ja koulutuksen vapauttamisena kirkollisesta vaikutusvallasta. Kulttuurin ja symbolien sekularisoituminen on nähtävissä esimerkiksi uskonnollisen sisällön vähenemisenä taiteessa, filosofiassa ja kirjallisuudessa sekä ennen kaikkea tieteen nousuna. Yhteiskunnan ja kulttuurin sekularisaation lisäksi Berger puhuu myös tietoisuuden sekularisaatiosta, jolla hän tarkoittaa yksilöitä, jotka eivät nojaa uskonnollisiin todellisuuden tulkintoihin. (Berger 1967, 107-8.)

Sekularisaatio voidaan mieltää maailmanlaajuisesti ilmiöksi modernien yhteiskuntien keskuudessa. Kansat ympäri maailman kuitenkin kokevat sen eri tavoin. Lisäksi tutkimukset osoittavat, että sekularisaatio on vaikuttanut voimakkaammin miehiin kuin naisiin ja keski-ikäisiin vahvemmin kuin vanhoihin tai nuoriin. Kaupungissa asuvat ja teollisuustyöntekijät kokevat sekularisaation vaikutukset suurempina kuin maalla asuvat ja maataloustyöntekijät. Protestantit ja juutalaiset ovat sekularisoituneet katolisia herkemmin. (Berger 1967, 108.) Bergerin mukaan sivistyksen maailmanlaajuista leviämistä voidaan

pitää sekularisaation välittäjänä. Länsimaisessa yhteydessä myös kapitalismilla näyttää olevan erityinen rooli sekularisaation katalysaattorina (1967, 109).

Sekularisaatio on vaikuttanut eri tavoin eri aikoina eläneiden yhteisöiden keskuudessa. Syitä sekularisaation ekspansioon on monia. Erityisen mielenkiintoinen on ajatus siitä, että länsimainen uskonnollinen traditio on jossain määrin kantanut sekularisaation siementä sisällään (Berger 1967, 110). Varhaisimmat tekstit maailman maallistumisesta löytyvät muinaisen Israelin uskonnollisista kirjoituksista. Sekularisaation alku ja juuri voidaankin jäljittää Vanhaan testamenttiin. Myöhemmin uskonpuhdistuksen myötä maailman maallistuminen sai jatkoa. Protestanttisuus poisti toiminnastaan lähes kaiken todellisuuteen viittaavan pyhän. Katolisuuteen verrattuna kaikki mystisyys, ihmeet ja maagisuus katosivat protestanttien toiminnasta. Protestantti ei enää elänyt pyhien olentojen ja voimien ympäröimässä maailmassa, vaan rationaalisessa maailmassa vaille mitään pyhiä ominaisuuksia ylimaallisen jumalan alaisuudessa. (Berger 1967, 111-3.) Muiden sekularisaatioon vaikuttavien tekijöiden ohella protestanttisuus toimi eräänlaisena alkusoittona sen käynnistymiselle. Länsimaisessa kontekstissa uskonto ei ollut enää ainoa tai itsestään selvä todellisuuden määritelmä.

Yhteiskunnan eri osa-alueet sekularisoituivat asteittain, ensimmäisenä sekularisaatio vaikutti taloudellisella sektorilla. Tässä tilanteessa uskonto polarisoitui valtion ja perheen ympärille. Työntekijälle saattoi olla itsestään selvää, että uskonto jäi tehtaan porttien ulkopuolelle, mutta samanaikaisesti esimerkiksi avioliittoon vihkimisen yhteydessä uskonnolliset menot kuuluivat asiaan. Uskonnollisuus siis rajoittui vain tietyille yhteiskunnan osa-alueille, jotka olivat eroteltavissa modernin yhteiskunnan sekulaarisista alueista. (Berger 1967, 128-9.) Bergerin mukaan poliittisen järjestelmän sekularisaatio kulki käsi kädessä modernin teollisuuden kehityksen kanssa. Valtion ja kirkon tiet erkanivat, eikä valtio enää toiminut aikaisemmin valta-asemassa olleen uskonnollisen instituution puolesta toimeenpanoelimenä. Uskonto joutui antamaan sijaa muille totuutta määrittäville tekijöille tai kilpailemaan muiden uskonnollisten määritelmien kanssa. Sekularisaation seurauksena uskonnollinen kenttä moninaistui. Uskonto rajoittui lopulta täysin yksityiselle alueelle ja uskonnolliset traditiot yksityistettiin. (Berger 1967, 130-4.)

Perinteinen uskonnon määrittelemä totuus ajautui sekularisaation myötä kriisiin ja sen uskottavuusrakenne romahti. Uskonnon rooli yksilön todellisuuden muodostamisessa

väheni. Uskonnosta tuli pikemminkin vaihtoehto tai mieltymys sosiaalisen todellisuuden määrittäjänä, kuin itsestään selvänä pidetty totuus. Yksilöllinen uskonnollisuus voi olla hyvin todellinen sen omaksuvalle yksilölle, mutta se ei täytä uskonnon perinteistä tehtävää yhteisen todellisuuden määrittäjänä, eikä uskonto enää samalla tavalla legitimoisi ympärillä olevaa maailmaa. (Berger 1967, 127-152.)

On tärkeää huomata sekularisaation ja pluralisaation välinen yhteys. Voidaan yhtä hyvin sanoa, että pluralismi aiheuttaa sekularisaatiota kuin sanoa, että sekularisaatio aiheuttaa pluralisaatiota (Berger 1967, 155). Pluralismi eli moniarvoisuus lisäsi tarjolla olevien uskottavuusrakenteiden määrää huomattavasti. Uskonnollisten monopolien murruttua myös uskonnollisuusrakenteen vaihtaminen kävi huomattavasti aikaisempaa helpommin. Bergerin mukaan uskonnolliset instituutiot voivat joko mukautua vallitseviin olosuhteisiin muokkaamalla omaa tuotettaan ihmisten toivomaan suuntaan tai pidättäytyä vanhassa uskottavuusrakenteessaan ja vastustaa tapahtuvaa muutosta (1967, 153).

Bergerin mukaan nyky-yhteiskunta tulee olemaan ongelmallinen niin kirkkoille kuin teologialle yleisesti (1967, 153-6). Teologian ongelmat pohjautuvat uskottavuuden romahtamiseen. Uskonnon määrittelemän totuuden kyseenalaistavat tavalliset ihmiset, joilla ei ole mitään tietoa tai edes kiinnostusta teologiaa kohtaan. Kirkkojen puolestaan täytyy kamppailla ympäristössä, jossa niiden tarjoamia todellisuuden määritelmiä ei enää oteta itsestään selvyytenä. Teoksessa *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (1967) Berger esitti sekularisaatioteoriansa perustaen argumenttinsa kokemuksiin länsimaisen yhteiskunnan tilasta. Bergerin mukaan olisi tyhmänrohkeaa tehdä tarkkoja ennustuksia minkään yksittäisen valtion tulevaisuudesta, mutta hän ounasteli modernin kauden olevan uskonnon rappeutumisen aikaa myös maailmanlaajuisesti (1967, 171).

2.4 Desekularisaatio

One advantage of being a social scientist, as against being, say, a philosopher or a theologian, is that you can have as much fun when your theories are falsified as when they are verified. (Berger 1999, 2)

Vuosia myöhemmin Berger tunnusti teoksen *the Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* (1999) alussa olleensa väärässä, ja totesi sekularisaatioteorian perimmiltään virheelliseksi. Sekularisaatioteorialla hän viittasi 1950- ja 60-luvuilla syntyneisiin teorioihin, joita hän oli itsekin luomassa. Sekularisaation perusajatus juontaa juurensa valistuksen ajoilta, ja tarkoittaa sitä, että modernisaatio johtaa väistämättä uskonnon julkisen ja yksityisen merkityksen vähenemiseen. Olettamus siitä, että elämme sekulaarisessa maailmassa, on Bergerin mukaan kuitenkin virheellinen. Hänen mukaansa nykymaailma on päinvastoin uskonnollisempi kuin se on koskaan aikaisemmin ollut. Modernisaatiolla on ollut tiettyjä sekulaarisia vaikutuksia, mutta se on myös saanut aikaan voimakkaita sekularisaatiolle vastakkaisia seurauksia, joita Berger kutsuu desekularisaatioksi. (1999, 2-3.)

Berger (1967, 153; 1999, 3) palasi ajatukseen, jonka mukaan uskonnollisilla yhteisöillä on kaksi vaihtoehtoa – mukautua modernisaation aiheuttamiin muutoksiin tai vastustaa niitä. Sekularisaatioteorian mukaan vain muutoksiin sopeutuvien uskontojen oletettiin selviytyvän. Maailmassa on kuitenkin paljon uskontoja, jotka ovat menestyneet siitä huolimatta, että ne ovat vastustaneet sekulaarisia vaatimuksia. Tämä empirinen havainto kyseenalaisti sekularisaatioteorian oikeellisuuden. (Berger 1999, 3-4.)

Teoriassa on mahdollista hylätä modernit ideat ja arvot. Kyetäkseen vastustamaan niitä käytännössä, uskontojen on joko suoritettava uskonnollinen vallankumous tai luotava uskonnollinen alakulttuuri, joka on suunniteltu pitämään ulkopuolisen yhteiskunnan vaikutus loitolla (Berger 1999, 3-4). Nykymaailmassa vallankumouksen suorittaminen, yhteiskunnan valloittaminen ja uskonnon pakottaminen kaikille sen jäsenille on hyvin epätodennäköinen vaihtoehto. Yhteiskunnan sulkeminen täysin ulkopuolelle, on sekäin varsin haastavaa. Vastasekularisaatio (counter-secularization) osoittautuu kuitenkin yhtä tärkeäksi voimaksi kuin sekularisaatio. Berger käyttää muun muassa katolista kirkkoa esimerkkinä molempien strategioiden hyödyntämisessä taistelussa modernisaatiota vastaan. (Berger 1999, 4-6.)

Kukoistavien uskonnollisten liikkeiden kirjo on laaja ympäri maailman. Kaksi merkittävintä uskonnollista ilmiötä ovat islaminuskon ja evankelisten uskontojen menestys (Berger 1999, 7). Bergerin mukaan maailmanlaajuiseen uskonnolliseen uuteen nousuun on kaksi mahdollista syytä. Ensimmäiseksi, modernisuudella on tapana heikentää niitä

itsestään selviä varmuuksia, joiden kanssa ihmiset ovat eläneet vuosisatoja. Uskonnolliset liikkeet, jotka pystyvät poistamaan epämurheen epävarmuuden vetoavat ihmisiin. Toiseksi, puhtaasti sekulaarinen todellisuuden määritelmä sijaitsee pääsääntöisesti eliitin keskuudessa, jolle lukuisat ihmiset kantavat kaunaa. Vahvasti sekularisaation vastainen uskonnollinen liike saattaa vedota ihmisiin, jotka ovat närkästyneitä eliitille. Hyvin menestyvät uskonnot poikkeavat toisistaan joskus suurestikin suhtautumisessaan sekulaariseen järjestykseen. Bergerin mukaan ei kuitenkaan ole mitään syytä olettaa, ettei uskontojen kukoistuksen aika tulisi jatkumaan myös tulevaisuudessa. (Berger 1999, 11-4.)

Uskonnon viimeaikaisella elpymisellä on moninaisia vaikutuksia ympäri maailman. Uskonto vaikuttaa politiikkaan, kansainvälisiin suhteisiin, sodan ja rauhan syntymiseen, taloudelliseen kehitykseen sekä ihmisoikeuksien ja oikeudenmukaisuuden laajenemiseen. Pohtiessa uskonnon roolia politiikassa ja poliittisissa puheissa, on syytä erottaa poliittiset liikkeet, jotka ovat aidosti uskonnon inspiroimia niistä, jotka käyttävät uskontoa sopivana legitimaationa ei-uskonnolliselle poliittiselle agendalle. (Berger 1999, 14-8.) Esimerkit roomalaiskatolisesta kirkosta, evankelisista kirkoista ja islamista havainnollistavat seuraavassa huomionarvoisia seikkoja uskonnon vaikutuksista politiikkaan nykypäivänä.

Roomalaiskatolinen kirkko on laajalle levinnyt uskonnollinen yhteisö, johon kuuluu yli miljardi jäsentä. Katolisuus on kehittänyt teologiset perusteet hylätä valtion valta uskonnollisen totuuden pakottavana tekijänä ja edistää laajamittaista julkista keskustelua uskonnollisista, filosofisista ja kulttuurillisista näkökulmista koskien sitä, miten tavanomainen elämä tulisi järjestää valtioiden sisällä ja niiden kesken. Katolinen kirkko ja sen paavi ovat pyrkineet vaikuttamaan voimakkaasti muun muassa ihmisoikeuksien ja demokratian edistämiseen sekä politiikan moraalisen sisällön lisäämiseen. George Weigel⁴ mukaan katolisen kirkon tapaa vaikuttaa voidaan pitää eräänlaisena Vatikaanin diplomatiana. Toiminnallaan se on kuitenkin pystynyt viemään julkiseen elämään politiikkakäsityksen, jota luonnehtii vahva moraalinen lataus. (Weigel 1999, 19-35.)

Evangelisen kristillisyyden nousu on ollut vankkaa viimeisten vuosikymmenien aikana. Kasvua on tapahtunut erityisesti kolmannen maailman alueella. Evankeliset uskonnot korostavat henkilökohtaista uskonelämää ja niillä on pitkä historia kirkon ja valtion erosta.

⁴ George Weigel (s.1951) on Johannes Paavali II:n elämäkerran *Witness to Hope*- teoksen kirjoittaja

David Martinin⁵ mukaan evankelisen kristillisyyden noin 200 miljoonan kannattajan keskuudessa on niin huomattavaa ideologista sirpaloitumista, että ajatus jonkinlaisesta ideologisesta monopolista tuntuu mahdottomalta. Evankeliset kristityt ovat kuitenkin muodostaneet lukuisia tehokkaita eturyhmiä, jotka pyrkivät lobbaamalla tuomaan äänensä esiin julkisilla foorumeilla ja vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin. Erityisesti moraaliset periaatteet korostuvat evankelisten eturyhmien asialistoilla. Martinin mukaan evankeliset kristityt tulevat suurella todennäköisyydellä jatkossakin toimimaan eräänlaisina yhteiskunnan moraalisisina kommentaattoreina. (Martin 1999, 37-49.)

Islaminuskon viimeaikainen kasvu on verrattavissa evankelisen kristillisyyden leviämiseen. Erityisesti fundamentalistiset liikkeet ovat saaneet näkyvyyttä. Abdullahi A. An-Na'im⁶ mukaan fundamentalistiset liikkeet ovat vain yksi poliittisen islamin muoto. Poliittinen islam voidaan määritellä islamistisen identiteetin mobilisaationa, joka tähtää johonkin tiettyyn päämäärään joko islamistisen yhteiskunnan sisällä tai sen suhteissa muihin yhteiskuntiin. An-Na'im mukaan islamistista valtiota ei pidä pitää teokraattisena yhteiskuntana. Moderni valtio ei voi laillisesti vahvistaa šariaa, se voi toimia lainsäädännön yleisenä ohjeena, mutta ei varsinaisena lain sisältönä. An-Na'im mukaan sekularisaatio, samalla tavalla kuin länsimaissa, ei tule leviämään islamistissa yhteiskunnissa. (An-Na'im 1999, 103-121.)

2.5 Poikkeus vahvistaa säännön

Nykymaailma on siis uskonnollisempi kuin aikaisemmin. Se on kaikkea muuta kuin sekularisoitunut. Desekularisaatiossa on kuitenkin kaksi poikkeusta: Eurooppa ja kansainvälinen korkeasti koulutettujen ihmisten muodostama alakulttuuri (Berger 1999, 9-10). Grace Davie⁷ kysyy, voisiko Eurooppa olla poikkeus, joka vahvistaa säännön (Davie 1999, 65). Uskonnon uudelleentulemisen kiihtyessä ympäri maailmaa läntinen Eurooppa näyttää kulkevan vankasti sekularisaation tiellä. Eurooppalaisten arvoja selvittävät tutkimukset kuitenkin osoittavat eurooppalaisten olevan pikemminkin kirkossa käyntiä välttäviä, kuin sekularistisia. Vaikka eurooppalaiset ovat lakanneet osallistumasta uskonnollisten instituutioiden toimintaan, he eivät ole hylänneet monia syvälle juurtuneita

⁵ David Martin on sosiologian professori LSE:ssä

⁶ Abdullahi A. An-Na'im on professori Emoryn yliopistossa.

⁷ Grace Davie on sosiologian ja filosofian professori Exeterin yliopistossa.

uskonnollisia taipumuksiaan. Tutkimuksen mukaan Euroopan sisäisesti on nähtävissä selkeä ero uskonnollisemman etelän ja vähemmän uskonnollisen pohjoisen välillä. (Davie 1999, 65-72.)

Uskonto poliittisena tekijänä ei ole mikään uusi tutkimuskohde. Esimerkiksi esimodernit yhteiskunnat saivat legitimaation jumalilta, joten niitä koskevat tutkimukset voidaan laskea uskonnollisen valtio-opin piiriin. Modernissa valtio-opissa vallitsi kuitenkin pitkään hyvin sekulaarinen asenne, ja uskonto nousi harvoin poliittisen tutkimuksen kohteeksi. Useimmissa tehdyissä tutkimuksissa uskonnon vaikutus poliittisiin prosesseihin, poliittisiin organisaatioihin tai poliittiseen elämään laiminlyötiin lähes täysin. Suurten uskontojen, kuten islamin, kristinuskon, hindulaisuuden ja buddhalaisuuden lisääntyvä rooli politiikassa on herättänyt kasvavan kiinnostuksen politiikkaan vaikuttavia uskonnollisia ilmiöitä kohtaan. Uskonnon ja politiikan välisen suhteen tutkiminen onkin lisääntynyt huomasti viime vuosina. Nykyään uskonnon vaikutus politiikkaan huomioidaan valtio-opissa laaja-alaisesti. (Jevitic 2007.)

Miroljub Jeviticin⁸ mukaan uskonnon ja politiikan välisen suhteen tutkimuksessa on neljä keskeistä aluetta. Ensimmäisen alueen muodostavat uskonnollisten dogmien ja oppien selitysmallit, joilla on selkeä ja näkyvä yhteys politiikkaan. Toisena alueena ovat uskonnolliset käytänteet, joilla ei ole eksplisiittistä poliittista viestiä, mutta joilla on poliittisia seurauksia. Kolmanneksi alueeksi hän esittää virkamiesten, kansanedustajien, poliittisten puolueiden, lobbariryhmien tai -henkilöiden suhtautumisen uskontoon ja uskonnollisiin ryhmiin. Viimeiseksi hän nimeää sosiaaliset ja poliittiset toimet, joilla ei ole näkyvää yhteyttä uskontoon, mutta joilla on uskonnollispoliittisia seurauksia. (Jevitic 2007.) Uskonnon asema kansanryhmien ja yksittäisten ihmisten elämässä vaikuttaa heidän tekemiinsä päätöksiin ja toimintaan. Uskonnolliset arvot ja näkemykset voivat vaikuttaa myös suoraan valtion hallintoon, lainsäädäntöön ja muihin yhteiskunnallisiin asioihin. Uskonnolliset käytänteet, kuten pyhiinvaellukset tai uskonnollisten rakennusten rakentaminen voivat aiheuttaa poliittisia seurauksia epäsuorasti. Uskonnolliset kansanryhmät ja yksilöt voivat tuoda äänensä esiin ja vaikuttaa poliittiseen agendaan.

⁸ Miroljub Jevitic (s.1955) on professori Belgradin yliopistossa.

Tässä tutkielmassa tulen selvittämään uskonnon ja uskonnollisen puheen roolia eduskuntakeskusteluissa Jeviticin esittämien uskonnon ja politiikan välisen suhteen tutkimusalueiden kautta sekä Bergerin esittämiin hypoteeseihin nojautuen. Tämä työ tuleekin käsittelemään kansanedustajien suhdetta uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin, poliittisia toimia, joilla on uskonnollispoliittisia seuraamuksia ja uskonnollisia oppeja, joilla on yhteyksiä politiikkaan Suomen eduskuntakeskusteluiden perusteella.

3 USKONNOLLINEN ARGUMENTOINTI EDUSKUNNAN KESKUSTELUISSA 2000- LUVULLA

Eduskunnan täysistunto on merkittävä poliittisen keskustelun arena. Täysistunnoissa kansanedustajat käyvät keskustelua ja neuvottelevat ajankohtaisista poliittisista aiheista ja äänestävät päätösehdotuksista. Kaikki täysistunnoissa käytetyt puheenvuorot tallennetaan, ja pöytäkirjat ovat kenen tahansa saatavilla. Eduskunnan täysistunnon pöytäkirjat muodostavat oivallisen aineiston tälle tutkimukselle. Pyrin tässä kappaleessa kuvaamaan uskonnollista argumentointia eduskunnan keskusteluissa 2000-luvulla ja tulkitsemaan sitä myöhemmin suhteessa aikaisemmin esittämäni taustaan.

Laadullinen tutkimus koostuu kahdesta vaiheesta, havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta (Alasuutari 1994, 30). Havaintoja pelkistäessä aineistoa tarkastellaan tietyistä teoreettis-metodologisesta näkökulmasta ja yhdistetään tehdyt havainnot yhdeksi havainnoksi tai harvemmaksi havaintojen joukoksi. Arvoituksen ratkaisemisella Alasuutari (1994, 32-5) tarkoittaa tulosten tulkintaa. Tieteellisenä metodina käytän sisällönanalyysiä.

Milesin ja Hubermanin (1984) mukaan sisällönanalyysi voidaan jakaa kolmeen prosessiin: aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen. Tämä tutkimus on teoriaohjaava, joten teoriakäsitteet tulevat ikään kuin valmiina. Yksinkertaisemmin sanottuna sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115.)

3.1 Kuinka eduskunta toimii

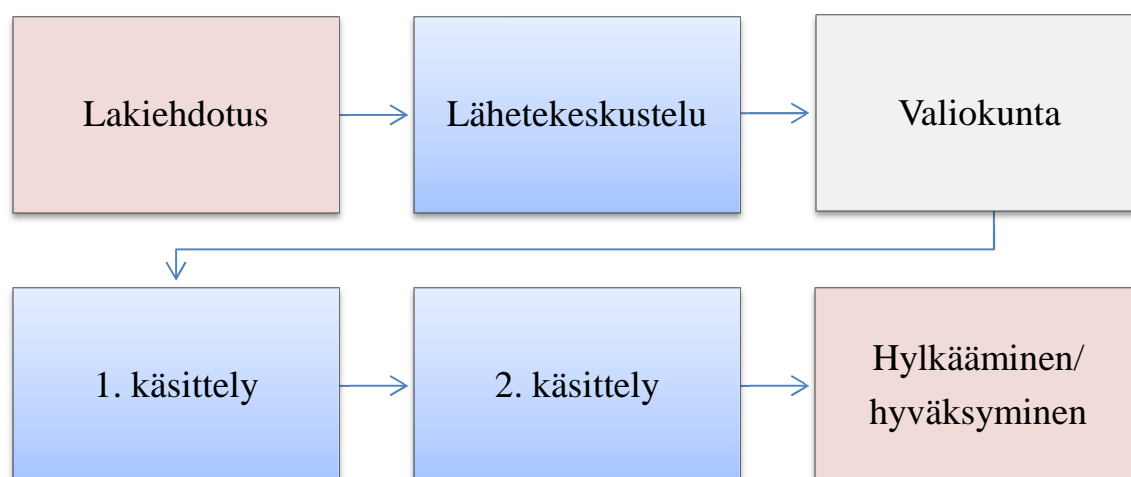
Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. (Suomen perustuslaki, 2§)

Kuten tiedämme, Suomen perustuslaissa todetaan valtiovallan kuuluvan kansalle. Joka neljäs vuosi suomalaiset valitsevat 200 kansanedustajaa eduskuntaan päättämään maan asioista. Eduskunnan tehtäviin kuuluu lakien säätäminen, valtion talousarviosta päättäminen, kansainvälisten sopimusten käsittely, hallituksen toimien valvominen sekä pääministerin valitseminen. Eduskunnalla on myös vahva rooli Euroopan unionin

päätöksenteossa. Kansanedustajat toimivat useissa kansainvälisissä järjestöissä ja osallistuvat parlamenttien väliseen yhteistyöhön. Eduskunnan keskeisin tehtävä on kuitenkin lakien säätäminen täysistunnossa.

Lakien säätäminen käynnistyy eduskunnassa hallituksen esityksestä tai kansanedustajan lakialoitteesta. Lakialoite sisältää ehdotuksen uuden lain säätämisestä tai voimassa olevan lain muuttamisesta tai kumoamisesta. Ennen kuin lakiesitys siirtyy eduskunnan käsittelyyn, sitä valmistellaan siinä ministeriössä, jonka toimialaan asia kuuluu. Lakiesityksen valmistelun aikana kuullaan asiantuntijoita, puolueiden ja muiden etutahojen jäseniä. Valmisteluun voi osallistua yksittäinen virkamies tai kokonainen komitea. Hallitus käsittelee valmiin lakiesityksen ja esittää sen presidentille, joka päättää esityksen lähettämisestä eduskuntaan. Lakiesitystä käsitellään eduskunnassa ensimmäisen kerran täysistunnon lähetekeskustelussa. Lähetekeskustelussa ei tehdä päätöksiä lain sisällöstä, vaan esityksestä käydään keskustelua ja päätetään mihin valiokuntaan se lähetetään. (Hidèn & Honka-Hallila 2006, 124–137.)

Valiokunta käsittelee lakiesityksen perusteellisesti ja hankkii tietoja muun muassa kuulemalla asiantuntijoita, kuten virkamiehiä sekä virastojen ja kansalaisjärjestöjen edustajia. Valiokunta laatii mietinnön, jonka pohjalta lakiesityksen käsittely jatkuu eduskunnan täysistunnossa. Lakiehdotuksen ensimmäisessä täysistuntokäsittelyssä käydään yleiskeskustelu, jonka pohjalta päätetään tai tarvittaessa äänestetään lain sisällöstä. Ensimmäisessä täysistunnossa eduskunta voi lähettää lakiesityksen suuren valiokunnan käsittelyyn, josta se palautuu jatkettuun ensimmäiseen käsittelyyn. Muokattu lakiehdotus siirtyy tämän jälkeen eduskunnan toiseen käsittelyyn, jossa laki joka hyväksytään tai hylätään. Hallitus vahvistaa eduskunnan hyväksymän lain ja esittää sen presidentille. Presidentillä on mahdollisuus jättää laki vahvistamatta, jolloin se palautuu eduskuntaan. Tämän jälkeen laki pannaan toimeen. (Hidèn & Honka-Hallila 2006, 124–137.) Kuviossa 1 pelkistetään lakiehdotuksen eteneminen eduskunnassa. Lakiehdotusta käsitellään siis täysistuntojen lähetekeskustelussa, ensimmäisessä käsittelyssä ja toisessa käsittelyssä. Tämän tutkimuksen aineisto koostuu näiden kolmen täysistuntokäsittelyiden pöytäkirjoista.

Kuvio 2. Lakiehdotuksen eteneminen eduskunnassa (Hidèn & Honka-Hallila 2006, 124–137).

Eduskunnan tavoitteena on edesauttaa merkittävistä ajankohtaisista asioista keskustelua, jota käsiteltävät asiat aiheesta riippuen enemmän tai vähemmän herättävät. Demokratian toimivuuden kannalta politiikan avoimuus ja yhteiskunnallisten epäkohtien esille nostaminen ovat tärkeitä. Suomen perustuslaissa on taattu kansanedustajien oikeus puhua vapaasti kaikista keskusteltavana olevista asioista. Suullinen kyselytunti, välikysymys, ajankohtaiskeskustelu ja pääministerin ilmoitus ovat eduskunnan keinoja avoimen ja monipuolisen keskustelun mahdollistamiseksi.

Kansanedustajilla on eduskunnassa oikeus vapaasti puhua kaikista keskusteltavana olevista asioista sekä niiden käsittelystä. Kansanedustajan tulee esiintyä vakaasti ja arvokkaasti sekä loukkaamatta toista henkilöä. Jos kansanedustaja rikkoo tätä vastaan, puhemies voi huomauttaa asiasta tai kieltää edustajaa jatkamasta puhetta. Eduskunta voi antaa toistuvasti järjestystä rikkoneelle kansanedustajalle varoituksen tai pidättää hänet enintään kahdeksi viikoksi eduskunnan istunnoista. (Suomen perustuslaki, 31§)

Kansanedustajan puheoikeus mahdollistaa avoimen keskustelun. Puhuja on kuitenkin velvollinen pysymään käsiteltävänä olevassa aiheessa, noudattamaan annettuja aikarajoitteita, pysymään puhejärjestyksessä sekä esiintymään asiallisesti. Eduskunnan puhemiehellä on keskeinen tehtävä eduskunnan ja erityisesti täysistuntojen johtamisessa. Puhemiehen tehtäviin kuuluu myös kansanedustajan huomauttaminen, mikäli hän puhuu

asian sivusta, liian pitkään tai muita loukkaavasti (Hidèn & Honka-Hallila 2006, 80–91, 111-4). Puhemies ei voi kuitenkaan puuttua itse puheenvuoron sisältöön, olipa puheenvuoro tasoltaan, informaatioarvoltaan tai totuudellisuudeltaan minkäläinen tahansa (Hidèn & Honka-Hallila 2006, 85). Yksittäinen kansanedusta voi puheenvuorossaan tuoda julki henkilökohtaisen vakaumuksensa ja vaikkapa lainata Raamattua.

3.2 Lukee kuin piru Raamattua

Eduskunnan kanslian johtavan tietoasiantuntija Timo Turjan mukaan Suomen eduskunnassa käytävässä poliittisessä keskustelussa on vahva kirjallinen traditio. Kansanedustajat lainaavat puheissaan usein eri kirjoja ja käyttävät niitä argumenttiansa tukena. Turjan tekemä katsaus itsenäisyyden ajan kansanedustajien eduskuntapuheiden kirjallisiin viitteisiin paljastaa, että Raamattu on Suomen eduskunnan siteeratuin kirja. Turjan mukaan Raamatusta poimitut lainaukset ja metaforat vakiintuivat eduskunnan täysistunnoissa pidetyissä puheissa jo varhaisessa vaiheessa. (Rantanen 2011.) Tässä tutkimuksessa pyrin analysoimaan Suomen eduskunnassa esiintyvää uskonnollista argumentointia 2000-luvulla. Koska Raamattu on kristityille uskonnollinen ja pyhä kirja, lähestyin aihetta etsimällä täysistunnon istuntopöytäkirjoista puheenvuoroja, joista on löydettävissä viittauksia Raamattuun.

Eduskunnan www-sivuilla on mahdollisuus suorittaa hakuja täysistunnon istuntopöytäkirjoista. Sana ”Raamattu” esiintyykin 2000-luvulla lukuisissa puheenvuoroissa. Erityisen suosittua on ollut sanonnan ”lukee kuin piru Raamattua” käyttäminen. Sanonnalla viitataan tilanteeseen, jossa lukija on omaksunut tietynlaisen näkökulman, jonka valossa hän tulkitsee lukemaansa. Esimerkiksi Hallituksen budjettiesitystä, Eduskunnan pankkivaltuuston kertomusta ja muita asiakirjoja verrataan joskus kansanedustajien puheissa Raamattuun niiden vaikeaselkoisuuden tai painoarvon takia. Sanontojen lisäksi kansanedustajien puheenvuoroissa viitataan itse Raamatun sisältöön. Monet Raamatusta esiintyvät puheet ja metaforat ovat kuitenkin niin tunnettuja ja vakiintuneita, ettei puhujan tarvitse erikseen alleviivata siteeraavansa pyhää kirjaa. Raamatulliset vertauskuvat ja lainaukset esiintyvätkin eduskunnan keskusteluissa tuon tuosta. Kansanedustajat ovat käyttäneet Raamattua omien näkemystensä tueksi ja

vastapuolen kritisointiin mitä moninaisimmissa asioissa, joita havainnollistan seuraavilla esimerkeillä.

Joulukuussa 2010 pidetyssä eduskunnan täysistunnossa esitettiin päiväjärjestyksen ulkopuolelta valtioneuvoston tiedonanto Irlannille annettavaa lainoitusta varten Euroopan rahoitusvakausvälineen varainhankinnalle myönnettävästä valtioneuvostokautuksesta. Asian tiimoilta käydyssä keskustelussa Vasemmistoliiton kansanedustaja Markus Mustajärvi viittasi puheenvuorossaan Raamatusta tuttuun tarinaan.

Tällainen lavean tien kulkijakin löytää Raamatusta hyviä, tähän aikaan sopivia vertauskuvia. Raamatun, vieläpä Markuksen evankeliumin, mukaan Jeesus meni Jerusalemissa temppeliin. Hän näki, että temppelin piha oli muuttunut markkina-alueeksi. Kaupankävijöiden lisäksi sinne olivat pesiytyneet rahanvaihtajat, jotka kävivät valuuttakauppaa. Jeesus suuttui ja kaatoi rahanvaihtajien pöydät. Hän ajoi myyjät ja ostajat ulos paheksuen, että rukouksen huoneesta on tehty rosvojen luola. Euroalueen talouskriisiä arvioidessa Raamatun opetukset tulevat pakosta mieleen. Euroopan unionissa rahavalta ylittää kaikki vapaudet. Maa toisensa perään sortuu hötörähatalouteen, ja maksajiksi joutuvat kaikki muut maat ja tavan kansalaiset. Suomi kelpaa aina maksajaksi. Mutta meno on toisenlaista kuin Jeesuksen aikaan: kun markkinamiehiin kyllästynyt Jeesus tyhjensi temppelin, nyt markkinamiehet tyhjentävät temppelin. Aikoinaan Suomi tunnettiin maana, joka aina maksaa velkansa. Pian meidät tunnetaan maana, joka maksaa kaikkien velat. *Markus Mustajärvi (vas.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 123/2010)

Edustaja Mustajärvi käytti puheenvuorossaan Markuksen evankeliumin 11. luvussa esitettyä tarinaa, jossa Jeesus kaatoi rahanvaihtajien pöydät ja ajoi kaupustelijat ulos temppelistä. Mustajärvi kritisoi rahoituskriisin hoitoa ja Irlannille asetettuja tukiehtoja. Hänen mukaansa rahan kierrättäminen hallituksen esittämällä tavalla ei ole ratkaisu ongelmaan, vaan pankkiirit ja muut markkinamiehet tulisi saada vastuuseen omista virheistään. Raamatusta poimitulla lainauksella Mustajärvi halusi korostaa markkinakapitalismin moraalitonta luonnetta. Pankkiireja ja markkinamiehiä tulisi hänen mukaansa kohdella kovalla kädellä, aivan kuten Jeesuskin aikoinaan teki.

Toukokuussa 2008 pidetyssä täysistunnossa annettiin vastaus Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja Tarja Filatovin esittämään välikysymykseen yliopistojen aseman ja toimintaedellytysten turvaamisesta. Hallitus oli toteuttamassa yliopistouudistusta, jonka tarkoituksena oli parantaa kaikkien Suomen

yliopistojen toimintamahdollisuuksia. Filatov löysi Raamatusta tilanteeseen sopivan kohdan.

Kun kuunteli ministerin puhetta, niin ei voi sille mitään, että tuli mieleen vanha Raamatun kertomus, jossa todetaan, että ääni on Jaakobin ääni mutta kädet ovat Esaun kädet. *Tarja Filatov (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 55/2008)

Edustaja Filatov viittasi puheenvuorossaan Ensimmäisen Mooseksen kirjan 27. luvussa esitettyyn tarinaan, jossa Jaakob vie veljensä Esaun siunauksen. Tarinan mukaan Jaakob tekeytyi Esauksi pukeutumalla tämän vaatteisiin ja peittämällä kätensä vuohen nahalla. Vaatteiden hajusta ja karvaisista käsivarsista johtuen iäkäs ja heikkonäköinen Iisak erehtyi luulemaan Jaakobia Esauksi, antaen hänelle Esaulle kuuluneen siunauksen. Filatovin mukaan hallituksen esitys yliopistolain muutoksista oli jotain muuta kuin se väitti olevansa, samoin kuin Jaakob väitti Iisakille olevansa Esau. Tällä raamatullisella viittauksella hän halusi korostaa, että hallituksen ajama yliopistouudistus asettaa yliopistot eriarvoiseen asemaan, vaikka hallitus muuta väittääkin.

Syyskuussa 2009 pidetyssä täysistunnossa käytiin lähetekeskustelu hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2010. Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja Eero Heinäluoma esitti keskustelussa suoran lainauksen Uuden testamentin Jaakobin kirjeestä.

Mutta, kun puhutaan lähimmäisenrakkaudesta, kehottaisin käymään Raamattua tarkemmin lävitse. Sieltä löytyy, ministeri Katainen, teillekin kyllä vielä lisäoppia. Nimittäin Jaakobin kirjassa sanotaan: "Jos veljenne tai sisarenne ovat vailla vaatteita ja jokapäiväistä ravintoa, niin turha teidän on sanoa: 'Menkää rauhassa, pitäkää itsenne lämpimänä ja syökää hyvin', jos ette anna heille mitä he elääkseen tarvitsevat." Hallituksen budjettilinja on, että neljä viidestä työttömästä jää ilman mitään apua, pelkän lämpimän puristuksen varaan. *Eero Heinäluoma (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 76/2009)

Opposition edustajana Heinäluoma ei ollut tyytyväinen hallituksen tekemään esitykseen talousarvioista. Hänen mukaansa hallituksen esitys laiminlyö erityisesti työttömät ja säilyttää vastuun työpaikkojen luomisesta lähinnä yrityksille. Heinäluoma osoitti puheenvuorossaan Raamatun tuntemusta lainaamalla Jaakobin kirjeen toista lukua, joka käsittelee nimenomaan lähimmäisenrakkautta ja korostaa, ettei ihmisiä tule erotella

esimerkiksi varallisuuden perusteella. Raamatun lainaus oli myös näpätys valtiovarainministeri Jyrki Kataiselle, joka oli aikaisemmin samana päivänä puhunut lähimmäisenrakkaudesta.

Marraskuussa 2006 pidetyssä täysistunnossa käsiteltiin hallituksen esitystä Euroopan perustuslaista tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Perussuomalaisten kansanedustaja Timo Soini osallistui keskusteluun aktiivisesti ja esitti puheenvuorossaan raamatullisia argumentteja.

Emun lentokyky, jos näin voisi sanoa, mitataan silloin, kun tulee lama, ja me Vanhaa testamenttia hieman lukeneet tiedämme sieltä Joosefin talousopin: on seitsemän lihavaa ja laihaa vuotta, ja nämä vaihtelevat. Nyt on ollut lihavat ajat. Siellä rikas on sydäntään syötellyt teurasvadin ääressä, ja kun tulee huono aika, niin milläs joustetaan. Silloin joustaa suomalainen duunari, sillä valuutta ei joustaa. Näin tässä tulee käymään. *Timo Soini (ps.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 124/2006)

Soini viittasi Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa olevaan tarinaan, jossa Joosef selittää faaraon unet. Faarao näki unta seitsemästä lihavasta ja seitsemästä laihasta lehmästä, jotka nousivat Niilin joesta. Joosef tulkitsi unen tarkoittavan seitsemää hyvää ja yltäkylläistä vuotta sekä seitsemää huonoa nälkävuotta. Joosefin tulkinnan seurauksena Egyptissä osattiin varautua tuleviin vaikeisiin aikoihin muun muassa varastoimalla viljaa hyvien vuosien aikana. Tämä ”Joosefin talousoppi” esiintyykin usein eduskunnan keskusteluissa, kun aiheena ovat talousarviot tai budjettiesitykset. Soinin mukaan Euroopan unionin talous- ja rahaliitto eivät ole varautuneet riittävästi huonojen aikojen varalle. Soini varoittikin talouden suhdanteista ja sen seurauksista suomalaisille. Soinin mukaan riiston kohteeksi joutuvat erityisesti tavalliset työmiehet. Tässä yhteydessä hän viittasi Jaakobin kirjeen viidenteen lukuun, jossa puhutaan nimenomaan sydämiään lihottaneista ja työmiehiltä riistävästä rikkaista.

Maaliskuussa 2008 joukko Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustajia, Tommy Tabermannin johdolla, tekivät eduskunnalle lakialoitteen perusopetuslain 11 §:n muuttamisesta. Tässä lakialoitteessa ehdotettiin, että opetussuunnitelmaan lisättäisiin uusi oppiaine, jonka nimi olisi ”Ihmisenä oleminen” tai ”Suvaitsevaisuus ja rakkaus”. Lakialoitetta koskeva lähetekeskustelu käytiin saman vuoden huhtikuussa.

Keskustapuolueen kansanedustaja Kyösti Karjulan puheenvuoroa voidaan pitää malliesimerkkinä raamatullisia arvoja korostavasta puheenvuorosta.

Sen vuoksi jollakin tavalla haluan mainita sen, että me emme kokonaan kuitenkaan siirtäisi sivuun sitä kaikkein parasta opaskirjaa, myös kasvatuksen ja ihmisenä olemisen opaskirjaa. Ja kyllä se on pyhä Raamattu, jossa tänäkin päivänä avautuu se kaikkein tärkein näköala lähimmäisenrakkauteen, avautuu se näköala, mitä tarkoittaa se, että meidän tulisi rakastaa lähimmäistä niin kuin itseämme. Sieltä kumpuaa keskinäisen kunnioituksen näköala, joka on äärimmäisen tärkeää oppia siinä lähiyhteisössä, se, mitä tarkoittaa ihmisenä olemisessa keskinäinen kunnioitus. Tässä mielessä ajattelen, että kyllä meidän on vastuullista myös kansanedustajina siirtää sitä näkökulmaa ei vain kouluille, vaan siirtää myös vanhemmille, mitä todella merkitsee se, että me kannamme vanhemman vastuuta ja luomme aidot edellytykset lapsillemme nousta hyvään elämään ja ihmisenä olemisen aitoihin perusteisiin. *Kyösti Karjula (kesk.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 39/2008)

Karjula oli tyytyväinen siihen, että lasten kasvatusta ja ihmisenä olemisen haasteet olivat nousseet esiin eduskunnan keskusteluissa, mutta näki opetussuunnitelman muuttamisen tarpeettomana. Karjulan mukaan Raamattu on paras mahdollinen opaskirja ihmisenä olemiseen ja kasvatukseen. Hänen mukaansa suvaitsevaisuuden ja rakkauden opettaminen lapsille ei kuitenkaan ole ainoastaan koulujen tehtävä, vaan vastuuta tulee siirtää erityisesti vanhemmille. Karjula korosti erityisesti Raamatun sanomaa lähimmäisenrakkaudesta ja keskinäisestä kunnioituksesta. Puheenvuorossaan hän viittasikin Matteuksen evankeliumin 22. lukuun, jossa Jeesus kehottaa ihmisiä rakastamaan lähimmäisiään niin kuin itseään. Vastaavia viittauksia tähän niin sanottuun rakkauden kaksoiskäskeyn esiintyy kansanedustajien puheissa ajoittain.

Joulukuussa 2005 Vihreiden kansanedustajat Rosa Meriläinen ja Irina Krohn tekivät lakialoitteen, jossa esitettiin uskonnonvapauden ja kansalaisten uskonnollisen yhdenvertaisuuden vahvistamista. Lakialoitteessa ehdotettiin muun muassa kirkkolain poistamista perustuslaista, uskonnonopetuksen poistamista lukioista, peruskoulusta ja päiväkodeista, hartausohjelmien poistamista Yleisradion lakisääteisistä tehtävistä ja seurakuntien ja uskonnollisten yhdyskuntien varainsiirtoverovapauden poistamista. Lakialoite herätti joissakin kansanedustajissa voimakkaita tunteita, jotka tulivat esille seuraavan vuoden helmikuussa pidetyssä lähetekeskustelussa. Keskustapuolueen kansanedustaja Simo Rundgren vastusti lakialoitetta ja esitti puheenvuorossaan raamatullisia argumentteja.

Nyt me tulemme tähän eettiseen kysymykseen. Ja nyt on asia, josta olen täysin samaa mieltä sinun kanssasi. Ei Raamatun etiikka, kymmenen käskyn etiikka, poikkeakaan millään tavalla yleisestä hyvästä näkemyksestä hyvästä elämästä, oikeasta ja väärästä. Se perustuu kultaisen säännön etiikkaan, ja meidän Herramme opetti tätä asiaa näin, että tämän kultaisen säännön idea on se, että rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäni, tee lähimmäisesellesi niin kuin toivoisit itsellesi tehtävän, jos olisit hänen sijassaan. Tämä on laki ja profeetat, näin hän kiteytti opetuksen. Ja itse asiassa missä päin maailmaa tahansa eri kulttuurissa ollaan, kun ihmisten kanssa päästään kontaktiin ja keskustellaan, melkein kaikki tunnistavat tämän aidon eettisen säännön itsessään, sydämessään. Se on perusinhimillinen sääntö. Nyt uskonnon opetuksen ja uskonnon harjoittamisen tehtävä on kirkastaa ja kiillottaa tätä sääntöä, joka meidän sydämässämme jo valmiina on. *Simo Rundgren (kesk.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 8/2006)

Rundgrenin mukaan Raamatun etiikka on täysin yhdenmukainen yleisen näkemyksen kanssa hyvästä elämästä, oikeasta ja väärästä. Uskonnonopetuksella on hänen mukaansa merkittävä rooli näiden eettisten arvojen opettamisessa. Hän viittasi puheenvuorossaan Matteuksen evankeliumissa esitettyyn vuorisäärään, jossa Jeesus toteaa: ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää se heille.” (Matt. 7:12). Rundgrenin mukaan tämä kultaisena sääntönä tunnettu periaate tulisi pitää mielessä lainsäädäntötyön yhteydessä ja sitä tulisi myös pyrkiä toteuttamaan. Tämä periaate esiintyykin lukuisissa kansanedustajien puheenvuoroissa.

Ensimmäinen käsittely hallituksen esityksestä laeiksi vähittäiskaupan aukioloajoista ja elinkeinon oikeudesta annetun lain 3 §:n 23 kohdan kumoamisesta käytiin marraskuussa vuonna 2000. Talousvaliokunnan mietinnön pohjalta laaditussa hallituksen esityksessä ehdotettiin sunnuntiaukioloa kaikille myyntipinta-alaltaan alle 400 neliömetrin kokoisille päivittäistavarakaupan myymälöille kaikkina sunnuntaina klo 12:n ja 21:n välisenä aikana. Lisäksi muut vähittäiskaupat voisivat olla avoinna sunnuntaisin touko-, kesä-, heinä- ja elokuussa sekä marras- ja joulukuussa. Lakiesityksen käsittelyissä oli useita puheenvuoroja, joissa mainittiin tai viitattiin kymmenen käskyn lakiin ”Muista pyhittää lepopäivä” (2. Moos. 20:8). Eri kansanedustajien käsitykset Raamatusta ja sen merkityksestä heijastuivat heidän puheenvuoroissaan.

Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja Hanna Markkula-Kivisillan maininta raamatullisesta kehotuksesta pyhittää lepopäivä oli hyvin maltillinen.

Perinteisesti yhteiskunnissa on pyritty tekemään ero pyhän ja arjen, työnteon ja lepopäivien, välille. Syynä tuskin on pelkkä raamatullinen kehoitus pyhittää lepopäivä, vaan laajemminkin käsitys siitä, että säännöllinen tauko arjen aherruksesta on ihmiselle hyväksi. *Hanna Markkula-Kivisilta (kok.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 147/2000)

Markkula-Kivisillan mukaan Raamatun kymmenen käskyä eivät ole varsinainen peruste kauppojen sunnuntaiaukiolon vastustamiselle, ihmisten on pikemminkin hyvä saada säännöllinen tauko työn aiheuttamista rasituksista. Samassa eduskunnan täysistunnossa puhunut Vasemmistoliiton kansanedustaja Matti Kangas oli sanoissaan huomattavasti suurempi.

Ovatko oikealla laidalla Raamatun opetukset päässeet unohtumaan? Kyllä ihminen edelleen tarvitsee lakisääteisen lepopäivän. *Matti Kangas (vas.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 147/2000)

Kangas kyseenalaisti oikeistopainotteisen hallituksen Raamatun tuntemuksen ja vaati sunnuntain säilyttämistä lepopäivänä. Hänen mukaansa tuonaikaiset kauppojen aukioloajat olivat täysin riittävät. Kangas jatkoi puheenvuoroaan tuoden esiin, että kauppojen aukioloaikojen pidentäminen johtaisi työntekijöiden ylirasittumiseen ja suurten markettien suosimiseen.

Aikaisemmin samana vuonna käydyssä lakialoitteen lähetekeskustelussa Suomen Kristillisen Liiton (nykyinen Kristillisdemokraattinen puolue) kansanedustaja Leea Hiltusen puheenvuoro oli vielä edustaja Kankaankin puheenvuoroa vakavampi ja latautuneempi.

Raamattu on monella tapaa hyvä ohjekirja terveeseen elämäntapaan, turvalliseen yhteiskuntaan. Sieltä löytyy monia perusteltuja ohjeita siitä, mikä olisi hyvä niin yksilön kuin yhteisön ja yhteiskunnan kannalta. Näistä ohjeista yksi parhaita on varmasti se, että muistutetaan pyhäpäivän kunnioituksesta ja siitä, että lepopäivällä on tietty merkitys. Sillä on siunaus, jos näin tässä yhteydessä voin todeta. *Leea Hiltunen (skl.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 67/2000)

Hiltusen mukaan Raamatusta löytyviä ohjeita voi soveltaa niin henkilökohtaisesti, yhteisöllisesti kuin yhteiskunnallisestikin. Tässä tapauksessa Hiltunen tulkitsi Raamattua

kirjaimellisesti ja katsoi kehotuksella kunnioittaa ja pyhittää lepopäivä olevan suuri yhteiskunnallinen merkitys. Hiltunen puhui lepopäivän pyhittämisestä jopa siunauksena.

Kristillisdemokraattinen puolue on arvopuolue, jonka periaatteet rakentuvat kristillisten arvojen pohjalle. On ymmärrettävää, että kyseisen puolueen kansanedustajat lainaavat Raamattua muita useammin ja suuremmin. Kansanedustajan henkilökohtainen vakaumus vaikuttaa myös olennaisesti siihen, millä tavalla ja kuinka paljon tämä käyttää Raamattua argumenteissaan. Tietyt kansanedustajat tuntuvat löytävän Raamatusta vastauksen kysymykseen kuin kysymykseen. Käydessäni läpi tutkimuksen aineistoa, Kristillisdemokraattisen puolueen Toimi Kankaanniemi ja Sosiaalidemokraattisen puolueen Esa Lahtela erottuivat muista kansanedustajista raamatullisilla puheenvuoroillaan.

Marraskuussa 2008 pidetyssä täysistunnossa käsiteltiin hallituksen esitystä laiksi työ- ja elinkeinokeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista. Lahtelan ensimmäisessä käsittelyssä esittämä puheenvuoro on hyvä esimerkki tavasta, jolla raamatullinen vertaus sisällytetään argumenttiin.

Tämän tyyppiset hankkeet pitäisi tyssätä, koska kysehän on siitä, onko helpompaa sitten, jos katsoo vaikka ympäristöpoliittisia syitä, sen yhden työvoimavirkailijan matkustaa sinne sivutoimipisteeseen vai matkustavatko ne muutama sata työtöntä sinne vuoren luokse, jos tätä vanhaa raamatullista vertailua käyttäisi, jotta meneekö vuori Mooseksen luo vai Mooses vuoren luo. Minä olen sitä mieltä, että kyllä tässä tapauksessa sen työvoimavirkailijan pitää mennä sinne lähemmäs näitä ihmisiä, jotka tarvitsevat työvoimapalveluita. *Esa Lahtela (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 110/2008)

Lahtela vastusti hallituksen asettamia henkilöstön vähentämistavoitteita ja puolusti syrjäseuduilla asuvien oikeuksia. Raamatullinen vertauskuva Mooseksesta ja vuoresta taipuu tässä puheenvuorossa muotoon, meneekö työvoimavirkailija työttömien luokse vai työttömät työvoimavirkailijan luokse. Lahtelan mielestä työvoimavirkailijan tulisi olla lähellä työvoimapalveluita tarvitsevia ihmisiä.

Syyskuussa 2006 valtioneuvosto antoi eduskunnalle selonteon Suomen osallistumisesta Yhdistyneiden Kansakuntien sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Libanonissa. Hizbollahin hyökättyä Israelin rajajoukkoja vastaan Israel ryhtyi mittavaan

sotilasoperaatioon Libanonissa, jonka seurauksena Yhdistyneet Kansakunnat vetosi jäsenvaltioihin lisäjoukkojen saamiseksi alueelle. Suomen osallistumista tähän operaatioon oli alettu valmistelemaan puolustusministeriössä. Eduskunnassa käydyssä lähetekeskustelussa Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Toimi Kankaanniemi toi esiin huolensa Suomen osallistumisesta kyseiseen Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon.

Raamatun sanaan uskovana kristittynä olen joutunut miettimään tätä asiaa myös siltä kannalta, mitä tuossa kirjassa sanotaan. En fanaattisesti asioita halua käsitellä mutta kuitenkin hyvin vakavasti tuoda tämänkin puolen esille. Jo koulun uskonnonopetustunneilla saimme opetuksen ja tiedon siitä, että Raamatun mukaan juutalaiset ovat Jumalan omaisuuskansa, silmäteriä, ja Raamattu varoittaa hyvinkin vakavasti kansoja ja meitä asettumasta Israelia vastaan. Tässä yhteydessä todella, kun käsittelemme tällaista asiaa, jossa suomalaiset muiden mukana ovat merkittävässä vaarassa ajautua siihen tilanteeseen, että sotilaamme ovat vastakkain tuon kansan kanssa, siitä on syytä varoittaa ja pyytää, että se otetaan hyvin vakavasti huomioon. Raamatun mukaan kansalla, joka Israelia siunaa, on varjelus ja siunaus. Tämä ei merkitse sitä, etteikö Israel tee virheitä. Se on tehnyt virheitä ja tekee niitä varmasti tulevaisuudessakin ja on tämän juuri käydyin sodankin aikana varmasti syyllistynyt ylilyönteihin ja virheisiin. Mutta me olemme tekemisissä kuitenkin niiden ennustusten toteutumisen kanssa, jotka Raamattuun on kirjoitettu ja jotka hyvin lähellä näyttävät olevan meidän aikaamme. *Toimi Kankaanniemi (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 78/2006)

Kankaanniemi piti rauhan turvaamista ja ihmisten auttamista kristillisenä ja jalona tehtävänä, mutta oli huolissaan siitä, että Suomen sotilaan joutuisivat mahdollisesti vastakkain Israelin kanssa. Puheenvuoron alussa Kankaanniemi totesi olevansa Raamattuun uskova kristitty ja Raamatussa todetaan selvästi, että juutalaiset ovat Jumalan omaisuuskansa. Kankaanniemen mukaan Raamatussa varoitetaan ankarasti asettumasta Jumalan kansaa vastaan. Kankaanniemi halusikin, että tämä näkökulma otettaisiin vakavasti huomioon harkittaessa Suomen osallistumista kyseiseen Yhdistyneiden Kansakuntien operaatioon.

Marraskuussa 2005 eduskunnan täysistunnossa käytiin lähetekeskustelu valtioneuvoston selonteosta lähiajan energia- ja ilmastopolitiikan linjauksista. Toimi Kankaanniemi korosti puheenvuorossaan, että luomakunnasta huolehtiminen kuuluu kristinuskon sanomaan.

Jo Raamatun alkulehdillä, ensimmäisessä luvussa, sanotaan, että ihminen pantiin viljelemään ja varjelemaan maata. Kyllä me osaamme tämän viljelemisen maksimaalisesti, mutta varjeleminen ei ole tasapainossa viljelemisen kanssa. Herra puhemies! Jääköön tämä moraalisaarnan osuus tähän. *Toimi Kankaanniemi (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 128/2005)

Kankaanniemi viittasikin Vanhan testamentin luomiskertomukseen, jossa ”Jumala asetti ihmisen Eedenin puutarhaan viljelemään ja varjelemaan” maata (1. Moos. 2:15). Kankaanniemi toivoi puheenvuorossaan, että erityisesti viimeksi mainittuun kiinnitettäisiin enemmän huomiota niin kotimaassa kuin globaalisti.

Edellä esitettyjen esimerkkien oli tarkoitus havainnollistaa kuinka eri tavoin ja erilaisissa yhteyksissä raamatullisia lainauksia on käytetty 2000-luvulla. Yhteistä kaikille edellä esitetuille lainauksille oli se, että raamatullisia viittauksia esittänyt kansanedustaja oli aina kulloinkin esitettyä lakiesitystä tai aloitetta vastaan. Raamatua tai raamatullisia lainauksia käytettiin harvemmin puoltamaan hallituksen tai yksittäisten kansanedustajien tekemiä esityksiä. 2000-luvulla yksi lakiesitys nousi ylitse muiden uskonnollisten ja raamatullisten puheenvuorojen määrässä ja kirjossa. Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta herätti tunteita ja keräsi raamatullisia argumentteja niin puolesta kuin vastaan. Eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjat koskien parisuhdelain käsittelyä nousivatkin tämän tutkimuksen keskeiseksi aineistoksi.

3.3 Parisuhdelaki

Vasemmistoliiton kansanedustaja Outi Ojala jätti lakialoitteen kahden samaa sukupuolta olevan henkilön rekisteröidystä parisuhteesta ensimmäisen kerran 12. helmikuuta 1993. Lakiehdotus raukesi heti alkuvaiheessa valiokunnan käsittelyssä. Ojala jätti seuraavan lakialoitteen 28. toukokuuta 1996. Pitkällisen käsittelyn jälkeen lakialoite hylättiin eduskunnan toisessa käsittelyssä 25. syyskuuta 1997. Hallituksen esitys laiksi virallistetusta parisuhteesta annettiin eduskunnalle 15. joulukuuta 2000. Eduskunnan lähetekeskustelu käytiin helmikuussa 2001. Valiokunnan mietintö valmistui kesäkuussa ja eduskunnan käsittelyt käytiin syyskuun aikana. Eduskunta hyväksyi parisuhdelain lakivaliokunnassa tehdyin muutoksin 28. syyskuuta 2001 ja se astui voimaan 1. maaliskuuta 2002. (Eduskunta. Käsittelytiedot HE 200/200.)

Parisuhdelain myötä kahdella samaa sukupuolta olevalla kahdeksantoista vuotta täyttäneellä henkilöllä on mahdollisuus virallistaa parisuhteensa. Parisuhteen virallistaminen tuo sen osapuolille muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioliiton solmiminen. Virallistettu parisuhde on kuitenkin avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio, eikä siinä sovelleta muun muassa isyyslain säännöksiä, täyttä adoptio-oikeutta tai oikeutta yhteiseen sukunimeen. Hallituksen esityksessä virallistetusta parisuhteesta todettiin, että suhtautuminen samaa sukupuolta olevien henkilöiden väliseen rakkauteen, kiintymykseen ja seksuaalisuuteen on muuttunut ajan saatossa. Suomessa homoseksuaaliset teot poistettiin rikoslaista rangaistavien tekojen joukosta vuonna 1971. Vuonna 1981 homoseksuaalisuus poistettiin sairausluokituksesta, eikä sitä enää pidetty lääketieteellisesti sairautena tai häiriönä. Hallituksen esityksen mukaan parisuhdelaki oli luonnollinen askel homoseksuaalien ja lesbojen yhtäläisien oikeuksien saavuttamisessa. Hallituksen tekemässä esityksessä parisuhdelakia perusteltiin muun muassa sillä, että kaikissa muissa Pohjoismaissa ja monissa muissa Euroopan maissa on jo säädetty laki, joka mahdollistaa samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnin. (Eduskunta. Hallituksen esitys 200/2000.) Seuraavaksi tulen esittelemään parisuhdelain käsittelyssä eduskunnan täysistunnoissa käytyä keskustelua. Raamatun teksteihin viitattiin sekä parisuhdelakia vastustavissa että sitä puoltavissa puheenvuoroissa.

3.3.1 Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys virallistetusta parisuhteesta herätti jo ennalta runsaasti huomiota. Oikeusministeri Johannes Koskinen piti helmikuussa vuonna 2001 pidetyn lähetekeskustelun ensimmäisen puheenvuoron ja esitti toivomuksen, että asiasta pystyttäisiin keskustelemaan asiallisesti.

Kansalaispalautteessa, jota on hyvin runsaasti tullut kansanedustajille ja ministeriöön, on kovasti vedottu Raamatun teksteihin. Itse en aio samaa harrastaa, mutta ainakin sen olen näistä teksteistä havainnut, että Johanneksen evankeliumin sanoma rakkauden ensisijaisesta käskystä ja toiveesta kansalaisten elämässä on päässyt unohtumaan näiltä Raamatun siteeraajilta. Toivoisin, että tässä keskustelussa pysytään ehkä kuitenkin näitten perimmäisten oppien äärellä tarkemmin. *Johannes Koskinen (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Koskinen luonnehti lakiesitystä maltillisiksi kompromissiksi ja huomautti virallistetun parisuhteen olevan avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio. Koskinen toi puheenvuorossaan esille kansalaispalautteen, jossa oli vedottu vahvasti Raamatun teksteihin. Oikeusministeri itse viittasi Johanneksen evankeliumiin ja rakkauden sanomaan, jotta lakiesityksen käsittely pysyisi asiallisilla linjoilla. Koskisen toiveista huolimatta parisuhdelain kimppuun hyökättiin lähetekeskustelussa melko voimakkaasti. Parisuhdelaki tuomittiin Raamatun, kristillisten arvojen ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tahdon vastaisena.

Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja Marja-Liisa Tykkyläisen esittämä puheenvuoro oli yksi jyrkimmistä ja tuomitsevimmista kannanotoista kyseiseen hallituksen tekemään lakiesitykseen.

Raamattu ja nimenomaan Uusi testamentti korostaa perhettä Jumalan säätämystenä ja yhteiskunnan peruspilarina. Useissa Raamatun kohdissa, joita en aio luetella, koska tämä ei ole mikään kirkko, siksi en luettele niitä, on todettu perheen runkoon mies ja vaimo, eri sukupuolet, he saavat lapsia ja kasvattavat heidät. Näin lapsille muodostuu jo syntymä- ja kasvukodista perheen malli, johon kuuluu isä ja äiti. Jotta yhteiskunnan peruspilari voi säilyä, tämän mallin siirtäminen sukupolvesta toiseen on tärkeää. Siksi Uusi testamentti tuomitsee paitsi uskonnolliselta pohjalta myös yhteiskunnalliselta kannalta muut sukupuolisuhteet. Teksti ei puhu kaikista asioista, mutta kuitenkin siellä on todettu homo- ja lesbosuhteista aika tiukasti. Näissä kohdissa asiaa käsitellään nimenomaan yhteiskunnan kannalta: Timoteus- ja Pietarin kirjeet. Homo- ja lesbosuhteet ovat Raamatun kannalta luonnottomia, näin myös luomakunnan yleisen lainalaisuuden kannalta. - - Arvoisa puhemies! Minä vetoan maltillisesti tässä, että Suomen kansanedustajat eivät tässä asiassa mene niitten eurooppalaisten maiden mukana, jotka ovat omalta osuudeltaan vieneet siunauksen maaltansa. Minä sanoudun irti tästä lainsäädännöstä julkisesti tällä paikalla. En tule hyväksymään tätä rekisterilainsäädäntöä enkä halua, että minun kauttani meidän maaltamme menee siunaus. Sen johdosta halusin tuoda esille nämä kannanotot. En halua täällä esiintyä minään moralisoijana enkä esiintyä muutenkaan ketään tuomitsevana, koska minä en ole tuomitsija. Jumala tuomitsee ihmisen. Jumala tuomitsee jokaisen tekojensa mukaan. *Marja-Liisa Tykkyläinen (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Tykkyläinen totesi puheenvuoronsa päätteeksi, ettei halua moralisoida tai tuomita ketään. Raamattuun vedoten hän kuitenkin totesi homo- ja lesbosuhteiden olevan luonnottomia ja yhteiskunnalle haitallisia. Hän viittasi Paavalin kirjeeseen Timoteukselle, jossa miesten kanssa makaavien miesten katsotaan toimivan vastoin tervettä oppia eli kymmenen käskyn

vastaisesti (1. Timo. 1:10) ja Pietarin kirjeeseen, jossa Sodoman ja Gomorran kaupungeista tehtiin varoittavat esimerkit jumalattoman toiminnan seuraamuksista (2. Piet. 2:6). Tykkyläisen mukaan parisuhdelain hyväksyminen tulisi viemään Suomen maalta siunauksen ja johtaisi pidemmällä aikavälillä turmiollisiin seuraamuksiin. Hylkäämällä hallituksen esityksen parisuhteen virallistamisesta Suomi olisi ilmeisesti voinut välttää Sodoman ja Gomorran tuhoisan kohtalon. Tykkyläinen katsoi Suomen lakien perustuvan Raamatun peruseriaatteisiin. Monien muiden parisuhdelakia vastustavien tavoin hän käytti keskeisenä argumenttinaan Raamatun antamaa perheen mallia, joka toimii yhteiskunnan peruspilarina. Tykkyläisen mukaan Jumalan säätämään perheeseen kuuluu isä ja äiti, eikä tätä mallia tule millään tavalla horjuttaa.

Suomen Kristillisen Liiton kansanedustaja Ismo Seivästö vastusti myös hallituksen tekemää lakialoitetta parisuhteen virallistamiseksi. Puheenvuoronsa alussa hän huomautti, että Suomessa on tällä hetkellä huomattavasti tärkeämpiä yhteiskunnallisia epäkohtia ja sisäpoliittisia asioita hoidettavana kuin homo- ja lesbosuhteiden virallistaminen.

Päivän teemaan, jossa homo- ja lesbosuhteet rinnastetaan aika selvästi avioliittoon, löytyy noilta lähivuosikymmeniltä myös ajatuksia, ajatuksia, joihin ei missään tapauksessa voi yhtyä, mutta jotka ovat valitettavasti osa historiaa, joka on kohdattava. Stalinin johtamassa Neuvostoliitossa tällaista ilmiötä pidettiin "porvarillisena rappiona" ja Hitlerin Saksassa "bolsevistisena paheena". Näin nämä kaksi hirmuhallitsijaa ja heidän järjestelmänsä määrittelivät suhtautumisensa seksuaalisesti poikkeaviin ihmisiin. Yhteistä näille kahden ikävässä mielessä suuren johtajan luomille yhteiskuntajärjestelmille oli Raamatun perussanomien unohtaminen. Kymmenen käskyä ja lähimmäisenrakkaus jäivät romukoppaan, ja seuraukset ovat kaikkien tiedossa. *Ismo Seivästö (skl.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Seivästön mukaan asiat ovat Suomessa hyvin, sillä täällä kukaan ei kyseenalaista henkilön ihmisarvoa tämän seksuaalisen suuntauksen takia. Yllä olevassa lainauksessa hän puhui Stalinin johtamasta Neuvostoliitosta ja Hitlerin Saksasta, joissa homoseksuaalisuus tuomittiin ankarasti. Seivästön mukaan tämä oli seurausta Raamatun perussanomien unohtamisesta. Suomen yhteiskuntajärjestelmän menestymisen kannalta Raamatun esittämät kymmenen käskyä ja lähimmäisenrakkauden sanoma tulisi pitää mielessä lainsäädäntötyössä. Seksuaalivähemmistöjä tulee siis Seivästön mukaan kohdella kunnioittavasti, mutta heidän parisuhteidensa virallistaminen on tarpeetonta. Monien muiden parisuhdelakia vastustavien tavoin Seivästö katsoi, että parisuhdelaki rinnastettiin

liian selvästi avioliittoon. Hallituksen esityksessä olevat viittaukset avioliittolakiin herättivätkin monien kansanedustajien keskuudessa vastustusta.

Keskustan kansanedustaja Kyösti Karjulan puheenvuoro kiteytyi nimenomaan avioliittokysymyksen ympärille. Samaa sukupuolta olevien parisuhdetta ei hänen mukaansa tulisi rinnastaa avioliittoon. Karjula muistutti puheenvuoronsa alussa, että tämä oli myös lakivaliokunnan kanta lainvalmistelun alkuvaiheessa. Hänen mukaansa hallituksen tekemän lakiesityksen lähtökohtana toimivat juurikin avioliittolaki ja avioliittoon kuuluvat oikeudet.

Esillä olevan lakiehdotuksen torjuminen kristilliseen uskoon vedoten perustuu siihen, minkä kristinuskossa koetaan ja opetetaan olevan pyhää. Juuri avioliitto miehen ja naisen parisuhteena on Raamatun mukaan pyhää. Avioliitto on luomistyön välikappale. Avioliiton kautta ihmiskuku jatkuu, ja näin turvataan ihmiskunnan olemassaolo. Avioliiton uskonnollinen merkitys kytkeytyy sen yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen. *Kyösti Karjula (kesk.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Karjulan mukaan lakiesityksen käsittelyn tulee perustua eettiseen ja uskonnolliseen arviointiin. Parisuhdelaki tulisikin hylätä kristilliseen uskoon vedoten, sillä Raamatussa todetaan, että avioliitto miehen ja naisen välillä on pyhä. Hänen mukaansa avioliiton uskonnolliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet ovat toisiinsa sidoksissa. Raamatun esittämällä uskonnollisella opilla avioliitosta nähtiin olevan yhteyksiä politiikkaan. Karjulan tavoin moni muu kansanedustaja tyrmäsi hallituksen tekemän esityksen virallistetusta parisuhteesta Raamattuun vedoten.

Lähetekeskustelussa esiintyi kuitenkin useita Raamattuun viittaavia ja lakiehdotusta kannattavia puheenvuoroja. Näissä puheenvuoroissa nostettiin esille erityisesti rakkaus, suvaitsevaisuus, tasa-arvo ja Raamatun tulkinnan näkökulmat.

Vihreiden kansanedustaja Anni Sinnemäki vaati, että homo- ja lesbopareille tulee antaa yhtäläiset oikeudet heteroseksuaalisten ihmisten kanssa. Hän kannatti hallituksen tekemää lakiesitystä, mutta katsoi sen olevan puutteellinen ja jatkavan homoseksuaalisuuteen perustuvaa syrjintää. Sinnemäki toi myös esille kantansa uskonnollisten argumenttien roolista eduskuntakeskusteluissa.

En itse edes kuulu kirkkoon, mutta tuntuu, että ymmärrän Raamattua ja sen sanoman perusvirettä paremmin kuin monet kristityt. Kysymys siellä kai on nimenomaan rakkaudesta ja suvaitsevaisuudesta, ja ihmisten suhde Jumalaan on heidän oma asiansa. Silloin ei pitäisi puuttua siihen, miten muiden ihmisten suhteita rekisteröidään yhteiskunnassa. Sillä ei pitäisi olla sen kanssa tekemistä. *Anni Sinnemäki (vihr.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Raamattua siteeraaville ja lakiesitystä vastustaville kansanedustajille Sinnemäki vastasi hyvin suorasti. Raamatun keskeisin viesti ei hänen mukaansa liene homoseksuaalisuuden tuomitseminen, vaan rakkauden ja suvaitsevaisuuden sanoma. Sinnemäki ikään kuin ihmetteli parisuhdelakia arvostelevia ja valikoivia Raamatun lainauksia. Hänen mukaansa uskonto ja politiikka tulisi pitää toisistaan erillään. Ihmisen suhteen Jumalaan ei tulisi vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin, vaan sen tulisi olla kunkin henkilökohtainen asia.

Vihreiden kansanedustaja Kirsi Ojansuu totesi, että hänelle kysymys parisuhteen virallistamisesta on kysymys ihmisoikeuksista ja ihmisten tasavertaisesta kohtelusta. Hän toi puheenvuorossaan esille Raamatun tulkinnan ristiriitaisuudet.

Tiedän ja olen huomannut, että moni pohtii kysymystä Raamatun kautta tukeutuen tietynlaiseen Raamatun tulkintaan etsien sieltä vastausta tämän päivän yhteiskunnalliseen kysymykseen. Sekä Vanhasta että Uudesta testamentista löytyy tekstejä, joissa homosuhteista kirjoitetaan varsin kielteiseen ja tuomitsevaan sävyyn. Siitä huolimatta raamatuntutkijat ja kristityt ovat erimielisiä siitä, mikä on näiden tekstien perimmäinen viesti meidän ajallemme. Vanhojen tekstien tulkinnat ovat vahvasti sidoksissa Raamatun tulkintatraditioihin, yksilön omaan arvomaailmaan ja ympäröivään yhteiskuntaan. Ed. Outi Ojala jo kertoi, että joukko luterilaisen kirkon teologeja ja maallikoita on perustanut Yhteys-liikkeen. Siihen kuuluvat muun muassa arkkipiispa Mikko Juva ja Helsingin yliopiston vararehtori, teologisen tiedekunnan professori Raija Sollamo ja teologian tohtori, dosentti Martti Lindqvist sekä lukuisa joukko muita yhteiskunnallisia ajattelijoita. He edustavat sitä kristillistä näkemystä, että evankeliumi sulkee piiriinsä myös seksuaaliset vähemmistöt, kuten homot, lesbot, bi- ja transseksuaalit, täysivaltaisina ihmisinä ja kirkon jäseninä. Liike katsoo, että Raamatusta ei voida selvästi osoittaa kohtaa, joka tuomitsee sitoutumiseen ja kunnioitukseen perustuvan uskollisen parisuhteen samaa sukupuolta olevien välillä. Kaikki kielteiset maininnat Raamatusta liittyvät lähinnä seksuaalisen holtittomuuden, prostituution ja hyväksikäytön torjumiseen. *Kirsi Ojansuu (vihr.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Ojansuun mukaan moni kansanedustaja oli pohtinut samaa sukupuolta olevien henkilöiden mahdollisuutta virallistaa parisuhteensa tukeutuen tietynlaiseen Raamatun tulkintaan.

Hänen mukaansa Raamatun teksteistä on haasteellista löytää suoria vastauksia tämän päivän yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteen virallistamiseen. Ojansuu huomautti, etteivät edes raamatuntutkijat ja kristityt ole päässeet homoseksuaalisuutta koskevissa tulkinnoissaan yksimielisyyteen. Ojansuu viittasi puheenvuorossaan Yhteys-liikkeeseen, tuoden esille toisenlaisen tavan tulkita Raamattua. Yhteys-liike on kirkkojen rajat ylittävä solidaarisuus- ja tukiryhmä, joka muun muassa puolustaa ja edistää ihmisarvoista ja kristillistä tapaa suhtautua seksuaali- ja sukupuolivähemmistöryhmiin. Yhteys-liikkeeseen kuuluu lukuisia teologeja ja muita yhteiskunnallisia ajattelijoita, joiden mukaan Raamatusta ei voida selkeästi osoittaa kohtaa, joka tuomitsee sitoutumisen ja kunnioitukseen perustuvan uskollisen parisuhteen samaa sukupuolta olevien välillä. Tämän näkemyksen mukaan evankeliumi ja parisuhde kuuluvat myös seksuaalisille vähemmistöryhmille.

Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja Kirsi Piha kannatti lämpimästi lakiesityksen hyväksymistä. Hänen mukaansa Raamattua ei voi kirjaimellisesti tulkiten soveltaa nykyiseen maailmaan.

En halua väheksyä kenenkään uskontoa enkä Raamattuakaan, mutta täytyy huomauttaa, että jos me Raamattua kirjaimellisesti tulkitsemme, muun muassa naispappeus ei olisi mahdollista. Uskon, että tässä salissa olemme sitä mieltä, että se ei olisi Suomelle kunniaaksi. - - Vielä Suomen kansasta haluan sanoa, että kaksi kolmasosaa viimeisen tutkimuksen mukaan hyväksyy nämä liitot ja jokaisen puolueen kannattajista yli puolet. *Kirsi Piha (kok.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001)

Puheenvuorossaan Piha käytti esimerkkinä naispappeutta, joka sekin tuomitaan Raamatussa. Raamatusta löytyy siis muitakin kohtia, jotka eivät enää sovi ajan henkeen. Pihan mukaan kansan tahto on Raamatun tulkintoja olennaisempi seikka kyseisen lakialoitteen hyväksymisen kannalta. Hän viittasikin puheenvuorossaan mielipidetutkimukseen, jossa selvä enemmistö kannatti samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamista.

Keskustelu parisuhdelakia käsitelleessä eduskunnan lähetekeskustelussa oli siis hyvin vilkasta. Edellä esitetyt puheenvuorot havainnollistavat täysistunnossa käytyä osin kiivastakin argumentointia lakiesitystä vastustavien ja sitä kannattavien välillä.

Keskustelun päätyttyä puhemiesneuvoston päätös hyväksyttiin ja asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

3.3.2 Ensimmäinen käsittely

Lakivaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä laiksi virallistetusta parisuhteesta valmistui kesäkuussa 2001 (Eduskunta. Lakivaliokunnan mietintö 15/2001). Se perustui muun muassa laajaan asiantuntijakuulemiseen. Mietinnössä lakivaliokunta ehdotti, että lakiehdotus hyväksytään pienin muutoksin. Valiokunnan tekemä muutosehdotus oli kuitenkin hyvin pitkälti samanlainen hallituksen tekemän esityksen kanssa. Valiokunta ehdotti muun muassa, että virallistetun parisuhteen nimeksi vaihdettaisiin rekisteröity parisuhde. Lakivaliokunnan mietintö toimi 19. syyskuuta pidetyn eduskunnan täysistunnon ensimmäisen käsittelyn pohjana. Lähetekeskustelussa käytyyn keskusteluun verrattuna ensimmäisen käsittelyn keskustelu käytiin rauhallisemmissa merkeissä. Ensimmäisessä käsittelyssä lakiesitystä vastustavien kansanedustajien Raamattuun perustuvat argumentit vähenivät huomattavasti, esitystä vastustaneista kansanedustajista vain Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen jäsenet lainasivat Raamattua puheenvuoroissaan. Raamatullisten viittausten sijasta kirkon kanta nousi puheenvuoroissa keskeiseksi.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen Kari Kärkkäinen ilmaisi puheenvuorossaan olevansa valmis parantamaan samaa sukupuolta olevien parisuhteen asemaa yksittäisiä lakeja muuttamalla. Hallituksen tekemää lakiehdotusta hän kuitenkin vastusti tiukasti, koska lakiehdotus rinnastaa parisuhteen avioliittoon ja hänen sanojensa mukaan ”normittaa homoutta yhteiskuntaan”.

Lakivaliokunta toteaa mietintönsä perusteluissa: "Myöskään siitä, miten Raamatun viestejä olisi nykyaikana tulkittava, ei vallitse tutkijoiden kesken yksimielisyyttä." Arvoisa lakivaliokunta on herttaisesti harhateillä, sillä kirkon ääni ei ole tutkijat, jotka lausahtelevat keskenään ristiriitaisia Raamatun tulkintoja ja tulkintoja, jotka vaihtuvat muutaman vuoden kuluttua uusiksi. Kirkon ääni on aina kirkkohistoriallisesti kuultu piispojen suusta. - - Haluammeko me jälleen kävellä kirkon yli? *Kari Kärkkäinen (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Edustaja Kärkkäisen mukaan kirkon virallinen kanta oli sivuutettu lakivaliokunnan mietinnössä. Parisuhdelain käsittelyn yhteydessä valiokunnassa kuultiin muun muassa

useita teologian tohtoreita, luterilaisen kirkon piispaa ja kirkkoneuvosta, Suomen ortodoksisen kirkkohallituksen jäsentä, Suomen Vapaakirkon johtajaa ja Suomen Vapaan Kristillisyyden Neuvoston varapuheenjohtajaa. Kärkkäisen mukaan kirkon ääni ei kuitenkaan ole tutkijat tai yksittäiset kirkkojen edustajat, vaan kirkon virallista tahtoa edustaa kirkkohallitus, joka ei kannattanut hallituksen esitystä.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Toimi Kankaanniemi ehdotti puheenvuorossaan lakiehdotuksen hylkäämistä. Kankaanniemen mukaan kirkko ja muut merkittävimmät Suomessa toimivat kristilliset yhteisöt vastustivat hallituksen tekemää lakiesitystä parisuhteen virallistamisesta.

Evangelisluterilainen ja ortodoksinen kirkko sekä muut merkittävimmät Suomessa toimivat kristilliset yhteisöt vastustavat virallisissa lausunnoissaan yksimielisesti tätä lakiesitystä. Niiden perustelut pohjautuvat keskeisiltä osin Raamattuun. Samaa sukupuolta olevien parisuhteen rinnastamista kristilliseen avioliittoon ei pidetä hyväksyttävänä. Näihin kirkkoihin ja seurakuntiin kuuluu yhteensä lähes 90 prosenttia Suomen kansasta. On hämmästyttävää, jos tällaisessa yhteiskunnan perusarvoja koskevassa arvokysymyksessä ei kirkkojen perusteltu, syvällisesti pohdittu kanta ohjaa päätöksentekoamme. Arvoisa puhemies! Lakiehdotus tulee hylätä, kuten kirkot ja uskonnolliset yhdyskunnatkin esittävät. *Toimi Kankaanniemi (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Kankaanniemen mukaan päällimmäinen syy lakiehdotuksen vastustamiselle oli se, että Raamatun mukaan samaa sukupuolta olevien parisuhdetta ei tulisi rinnastaa kristilliseen avioliittoon. Kankaanniemen mukaan myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja muiden merkittävien kirkkojen vastustus on painava syy lakiehdotuksen hylkäämiselle. Hänen mukaansa lähes yhdeksänkymmentä prosenttia suomalaisista kuuluu näihin hallituksen esitystä vastustaviin kirkkoihin ja seurakuntiin. Kankaanniemi vetosikin siihen, että kirkkojen kanta tulisi huomioida hallituksen esityksen kaltaisessa yhteiskunnan perusarvoja koskevassa päätöksenteossa.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Leena Rauhala vastusti niin ikään hallituksen tekemää lakiehdotusta. Rauhala kertoi puheenvuorossaan omasta kristillisestä arvomaailmastaan, jonka mukaan Jumala oli luonut ihmiset miehiksi tai naisiksi. Miehen ja naisen välinen avioliitto ja perheen perustaminen kuuluvat olennaisesti tähän käsitykseen.

Näen, että suomalaisessa yhteiskunnassa, jossa kuitenkin 95 prosenttia vielä kuuluu kirkkoon, tulisi suomalaisen yhteiskunnan arvostaa sitä ja nähdä se, että kristillisellä ihmiskuvalla - käsitykselläkin on paikkansa. *Leena Rauhala (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Rauhalan mukaan kristillinen perinne on Suomessa vahva ja jopa 95 prosenttia suomalaisista kuuluu vielä kirkkoon. Kristillisiä arvoja ja perinteitä tulisi siis kunnioittaa, ja ne tulisi huomioida poliittisessa päätöksenteossa. Hänen mukaansa lakivaliokunnan mietintö on selkeä rinnastus avioliittolainsäädäntöön, eikä hallituksen tekemää esitystä virallistetusta parisuhteesta tule tästä syystä hyväksyä.

Parisuhdelain ensimmäinen käsittely eduskunnassa poikkesi lähetekeskustelusta. Lakialoitetta vastustaneet kansanedustajat vähensivät suoria Raamatun lainauksia ja välttelivät raamatullisia saarnoja lähetekeskusteluun verrattuna. Lakiesitystä kannattaneet kansanedustajat puolestaan viittasivat edelleen usein Raamattuun ja sen tulkitsemiseen. Erityisesti Raamatun sanoma rakkaudesta, suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta esiintyi kansanedustajien puheenvuoroissa.

Vihreiden kansanedustaja Kirsi Ojansuu toivoi lakiesityksen menevän läpi, sillä hän piti sitä merkittävänä yhteiskunnan tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden virstanpylväänä. Ojansuu kuului itse lakivaliokuntaan, jonka toimesta mietintö lakiehdotuksesta laadittiin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selväksi, ettei Raamatun tekstien perimmäisistä viesteistä ole yhtä oikeaa tulkintaa meidän ajallemme. Vanhojen tekstien tulkinnat ovat vahvasti sidoksissa Raamatun tulkintatraditioihin, yksilön omaan arvomaailmaan ja ympäröivään yhteiskuntaan. Me kristityt luemme Raamattua hyvin eri tavoin. -- Jos ylipäätään lukisimme Raamattua sanatarkasti ja ottaisimme sen lainsäädäntömme perustaksi, tämä yhteiskunta olisi aivan toisenlainen. Tuskinpa meillä olisi täällä rouva puhemiestä istumassa tai ketään meistä naiskansanedustajista paikalla, jos olisimme pitäytyneet Raamatun sanatarkassa tulkinnassa. Naisilla olisi vähintäänkin pitkät hiukset ja ne leteillä. *Kirsi Ojansuu (vihr.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Ojansuu viittasi puheenvuorossaan lakivaliokunnan laajaan asiantuntijakuulemiseen ja mietinnön tekemisen prosessiin. Asiantuntijakuulemisen perusteella hän totesi kristittyjen lukevan Raamattua hyvin eri tavoin. Raamatun tulkinta riippuu aina monista tekijöistä, eikä yhtä ja oikeaa tulkintaa Raamatun tekstien perimmäisestä viestistä meidän ajalle voi

tehdä. Ojansuun mukaan Raamatun tekstejä homoseksuaalisuudesta ei siis voi tulkita sanatarkasti lainsäädännön perustaksi. Ojansuu huomauttikin, että nyky-yhteiskunta olisi hyvin erinäköinen jos lainsäädäntö perustuisi täysin Raamatun sanatarkkaan tulkintaan.

Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja Susanna Huovisen mukaan eduskunnan tulisi hyväksyä lakivaliokunnan mietintö. Hänen mukaansa virallistettu parisuhde helpottaisi monien ihmisten arkielämään liittyviä ongelmia ja toisi samaa sukupuolta olevat parit tasavertaisempaan asemaan suhteessa heteropareihin. Huovinen viittasi puheenvuorossa myös Raamatun keskeiseen sanomaan.

Hyvin monet kielteisesti asiaan suhtautuvat palautteenantajat, kuten täälläkin puheenvuorojen käyttäjät, vetoavat Raamattuun ja kristinuskoon. Tämä vetoaminen ei kuitenkaan pohjaudu, kuten saattaisi äkkiä luulla, lähimmäisenrakkauteen, vaan pikemminkin tuomitsemiseen. Tämä asennoituminen kertoo mielestäni tietysti vain peloista ja ennakkoluuloista, joiden ylitsekäyminen on toisille ihmisille täysin mahdotonta. Minulle tämä on suuri suru, sillä olen kuvitellut, että uskomme tärkein kulmakivi on lähimmäisenrakkaus ja suvaitsevaisuus, ei itsensä ylentäminen määrittelemään, millaista on oikea rakkaus. *Susanna Huovinen (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Huovinen oli pannut merkille, että monet parisuhteen virallistamiseen kielteisesti suhtautuvat kansanedustajat olivat vedonneet puheenvuoroissaan Raamattuun ja kristinuskoon. Huovisen mukaan nämä kansanedustajat olivat kuitenkin käyttäneet Raamattua ja kristinuskoa väärin, tuomitsemalla muita ja ylentämällä itsensä. Huovisen mukaan uskon tärkeimmät kulmakivet ovat lähimmäisenrakkaus ja suvaitsevaisuus, joiden hän toivoi näkyvän myös tämän lakiehdotuksen käsittelyssä ja päätöksenteossa.

Suomen Sosiaalidemokraattisen puoleen kansanedustaja Erkki Kanerva totesi puheenvuoronsa alussa olleensa vielä lähetekeskustelun päättyessä epävarma siitä, miten hänen kristittyinä tulisi suhtautua samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamiseen. Kanerva päätti osallistua lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisiin ja vakuuttui siitä, että lakiesitys oli hyväksyttävä.

Mitä tulee lain suhteeseen Raamatun viestiin, keskustelua on mielestäni tahallaan viety harhaan. Kun itsenäisyytemme aikana ensimmäinen avioliittolaki vuosisadan alkupuolella säädettiin, siinä lain tarkoittama avioliitto ja Raamatun ja Katekismuksen avioliitto tarkoittivat ehkä suurin

piirtein samaa asiaa. Sen jälkeen avioliittolakia on muutettu ainakin 16 kertaa, ja viimeistään suuressa remontissa 87 maallinen lakikirja-avioliitto ja Raamatun ja Katekismuksen avioliitto joutuivat eri teille, saivat eri sisällön. Avioliittolailla säädellään parisuhteen rekisteröivien keskinäiset taloudelliset suhteet ja parisuhteen suhde yhteiskuntaan. Kristillinen maailma on jo kotvan joutunut etsimään avioliiton muun sisällön ja merkityksen omista lähteistään. Lakikirjasta kristillistä avioliiton käsitettä ei enää löydy. Tätä taustaa vasten parisuhdelain lakitekniset viittaukset avioliittolakiin eivät ole niin vaarallisia ja riskialttiita kuin täälläkin on tänä iltana annettu ymmärtää. Laki viittaa toiseen maalliseen lakiin, ei Raamatun tai Katekismuksen tarkoittamaan avioliittoon. Luulen, että tämän oivaltaminen asiantuntijakuulemisessa loi minulle kristittynä mahdollisuuden äänestää tämän lain hyväksymisen puolesta. *Erkki Kanerva (sd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001)

Kanervan mukaan parisuhdelaista käytyä keskustelua suhteessa Raamattuun oli viety tieteen tahtoon harhaan. Hän huomautti, että hallituksen tekemässä esityksessä ei viitata Raamatun tarkoittamaan avioliittoon, vaan toiseen maalliseen lakiin eli avioliittolakiin. Kanerva selitti, että viime vuosisadan alkupuolella säädetyssä ensimmäisessä avioliittolaissa lain tarkoittama avioliitto tarkoitti suurin piirtein samaa asiaa kuin Raamatun tai Katekismuksen tarkoittama avioliitto. Avioliittolaki oli tämän jälkeen muuttunut lukuisia kertoja, eikä lakikirjasta Kanervan mukaan enää löytynyt kristillisen avioliiton käsitettä. Tämä oivallus oli muuttanut edustaja Kanervan kannan myönteiseksi hallituksen tekemää lakiehdotusta kohtaan.

3.3.3 Toinen käsittely

Ensimmäisen käsittelyn päätteeksi lakiehdotus hyväksyttiin valiokunnan ehdotuksen mukaisesti ja sen käsittely jatkui lyhyen tauon jälkeen toisessa käsittelyssä, jossa äänestettiin lakiehdotuksen hyväksymisestä. Verrattuna aikaisempiin eduskunnan täysistuntoihin toisen käsittelyn keskustelu jäi melko laimeaksi. Käytettyjen puheenvuorojen määräkin oli huomattavasti pienempi kuin ensimmäisen käsittelyn ja lähetekeskustelun aikana. Lakiesitystä vastustavien argumentit toistivat pääasiassa jo aikaisemmin kuultuja perusteluja. Puheenvuorojen niukkuuteen ja samankaltaisuuteen vaikutti varmasti myös se, ettei lakiehdotukseen voi toisessa käsittelyssä enää tehdä muutoksia.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Päivi Räsänen halusi puheenvuorossaan kommentoida ensimmäisen käsittelyn keskusteluissa esiintyneitä väitteitä Raamatusta ja kristillisistä arvoista.

Nimittäin useat lakia kannattaneet edustajat puheenvuoroissaan viittasivat kristillisiin arvoihin ja Raamattuun, itse asiassa jopa enemmän kuin lain vastustajat. Puheissa toistuu ajatus: minun kristilliset arvoni suvaitsevat tai minun kirkkoni suvaitsee homoseksuaalisen elämänmuodon. Kuitenkin tässä jos missä kysymyksessä Raamatun etiikka on harvinaisen selkeä. *Päivi Räsänen (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 101/2001)

Räsänen huomautti, että lakiehdotusta kannattaneet edustajat tekivät raamatullisia viittauksia itse asiassa enemmän kuin lakiesityksen vastustajat. Hänen mukaansa lakiehdotusta kannattaneiden kansanedustajien viittaukset Raamattuun ja kristillisiin arvoihin olivat kuitenkin vain henkilökohtaisia näkemyksiä. Hänen mukaansa Raamatun kanta homoseksuaalisuuteen on harvinaisen selvä, eikä sitä voi muuttaa tai tehdä hyväksyttäväksi omiin raamatuntulkintoihin tai suvaitsevaisuuteen vetoamalla. Räsänen kannatti lakiehdotuksen hylkäämistä, sillä hän uskoi lain hyväksymisen johtavan kehitykseen kohti samaa sukupuolta olevien parien adoptio- ja hedelmöityshoito-oikeuksiin sekä kirkolliseen vihkimiseen. Räsänen mukaan laissa oli kyse ennen kaikkea arvokysymyksestä.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Jouko Jääskeläinen vaati puheenvuorossaan Raamattuun vedoten, ettei avioliiton rinnalle tule säätää muita vaihtoehtoja.

Avioliitto on tarkoitettu puolisoitten ja lasten turvaksi, ja se on yhteiskunnan perussolu. Sellaisena se tarvitsee meidän kaiken tukemme. Raamattu kertoo, että meidät on luotu mieheksi ja naiseksi. Tämä puhuu meille paljon ja johtaa ajatuksemme oikeaan suuntaan. *Jouko Jääskeläinen (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 101/2001)

Jääskeläisen mukaan perustuslaki, ihmisoikeudet tai mitkään kansainväliset sopimukset eivät velvoita hyväksymään hallituksen tekemää esitystä samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamisesta. Hänen mukaansa päätös lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä kuuluu kunkin yksittäisen kansanedustajan harkintaan. Jääskeläisen mukaan Raamatun oppien perheestä ja avioliitosta tulisi ohjata päätöksentekoa tässä kysymyksessä.

Hänen mukaansa hallituksen esityksestä parisuhteen virallistamiseksi ei tulisi koitumaan mitään hyvää.

Keskustapuolueen kansanedustaja Johannes Leppäsen mukaan samaa sukupuolta olevien parisuhdetta ei tule laillistaa rekisteröinnillä. Leppänen kannatti lakiehdotuksen hylkäämistä korostamalla puheenvuorossaan avioliiton merkitystä ja yhteyttä kyseiseen lainsäädäntöön.

Avioliitto ja perhe on instituutioista maailman vanhimpia, taitaa olla maailman vanhin. Sen asetti ja vahvisti Jumala viisaudessaan. Se on kestänyt maailmanhistorian läpi vahvana ja elämää ylläpitävänä ja suojelevana instituutiona. Uskon sen merkitykseen ja vahvuuteen nytkin ja tulevaisuudessa. *Johannes Leppänen (kesk.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 101/2001)

Leppäsen mukaan Jumalan asettama ja vahvistama avioliitto oli säilyttänyt merkityksensä vuosien saatossa. Leppänen näki avioliiton uskonnollisena oppina, jolla oli selkeä yhteys politiikkaan ja kyseiseen lakiesitykseen. Hänen mukaansa samaa sukupuolta olevien parisuhdetta ei tulisi nostaa avioliiton rinnalle.

Keskustelu hallituksen lakiesityksestä virallistetusta parisuhteesta päättyi tiistaina pidetyssä täysistunnossa ja lakiehdotuksen toinen käsittely jatkui saman viikon perjantaina pidetyssä täysistunnossa, jossa lakiesityksestä äänestettiin. Äänestys osoittautui melko tasaiseksi. Jaa-ääniä annettiin 99, ei-ääniä 84, tyhjiä ääniä oli yksi ja poissa oli viisitoista edustajaa (Eduskunta. Äänestys 1/ 28.9.2001). Eduskunta siis hyväksyi hallituksen esityksen pohjalta laaditun lain rekisteröidystä parisuhteesta muutettuna. Laki vahvistettiin 9. marraskuuta 2001 ja se astui voimaan 1. maaliskuuta 2002 (Eduskunta. Käsittelytiedot HE 200/2000).

3.3.4 Parisuhdelain hyväksymisen jälkeen

Lakia rekisteröidystä parisuhteesta on pyritty täydentämään sen hyväksymisestä lähtien. Esimerkiksi samaa sukupuolta olevia pareja koskevat oikeudet siunaamiseen, yhteiseen sukunimeen, sisäiseen adoptioon ja hedelmöityshoitoihin ovat olleet eduskunnan käsittelyssä. Vihreiden kansanedustaja Oras Tynkkynen teki lakialoitteen rekisteröidyn

parisuhteen kumoamisesta ja avioliittolain muuttamisesta sukupuolineutraaliksi ensimmäisen kerran vuonna 2006 (Eduskunta. Lakialoite 170/2006) ja toisen kerran vuonna 2009 (Eduskunta. Lakialoite 31/2009). Molemmat Tynkkysen tekemät aloitteet tasa-arvoiseksi avioliittolaiksi raukesivat lakivaliokunnan käsittelyssä. Lakialoitteen lähetekeskustelussa esiintyneissä puheenvuoroissa raamatulliset lainaukset olivat erittäin harvassa.

Vasemmistoliiton kansanedustaja Pentti Tiusasen mukaan edustaja Tynkkynen oli tehnyt hyvän aloitteen, joka edistäisi tasa-arvoisuutta ihmisten välillä. Tiusasen mukaan sukupuoleen sitoutunut avioliitto oli aikansa elänyt instituutio ja hän viittasikin puheenvuorossaan avioliiton muuttuneisiin merkityksiin.

Avioliitto on vuosituhansien aikana merkinnyt eri asioita. Se ei ole mikään asia, joka olisi esimerkiksi kristinuskoon tai Kristuksen opetukseen liittyvä asia. Jos puhutaan vanhoillisuudesta, niin Kristus, jonka opetukseen tämä nykyinen kristinuskoko sanoo pohjautuvansa, ei kylläkään ollut sukupuolijaon kannalla, vaan piti eri sukupuolet toki ihan tasa-arvoisina. En puutu niihin näkökulmiin, mitä muuten on teologinen tutkimus ja yleensä oppihistoriaan liittyvä tutkimus eri evankeliumeista selittänyt Jeesuksen Kristuksen sukupuolisesta suuntautumisesta, se olkoon tämän keskustelun ulkopuolella, mutta kaiken kaikkiaan se, että me kehitämme, niin kuin täällä ed. Pulliainen sanoi, tässä ajassa, missä me elämme, tätä aikaa vastaavaa lainsäädäntöä, on aivan perusteltua. *Pentti Tiusanen (vas.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 43/2009)

Tiusasen mukaan avioliiton ei tarvitse enää tänä päivänä olla sukupuolisidonnainen, vaan se voi olla sukupuolineutraali, kuten lakiehdotuksessa esitetään. Tiusasen mukaan Kristus saattaisi olla asiasta samaa mieltä, sillä tämä piti molempia sukupuolia tasa-arvoisina, eikä tämän sukupuolisesta suuntauksesta ollut täysin varmaa tietoa. Tiusasen mukaan uskonnon ei siis tulisi liittyä avioliittoon.

Hallituksen marraskuussa 2008 tekemä esitys pyrki muuttamaan rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia antamalla rekisteröidyn parisuhteen osapuolelle mahdollisuuden adoptoida toisen osapuolen lapsen (Eduskunta. Hallituksen esitys 198/2008). Lakialoite hyväksyttiin eduskunnan äänestyksessä selvin lukemin. Kuten aikaisemmin on tullut ilmi, kirkon kanta on noussut keskeiseen asemaan parisuhdelakia sivuavissa keskusteluissa. Hallituksen esitystä seuranneessa lakivaliokunnan mietinnössä

ilmaistiin kirkon myönteinen kanta perheen sisäistä adoptio-oikeutta kohtaan (Eduskunta. Lakivaliokunnan mietintö 5/2009).

Monet kansanedustajat kommentoivatkin kirkon muuttunutta kantaa puheenvuoroissaan eduskunnan täysistunnon käsittelyissä. Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja Timo Heinonen lähestyi asiaa lapsen aseman vahvistamisen näkökulmasta ja kannatti lakiesityksen hyväksymistä.

Lakivaliokunnassa tätä asiaa käsitelimme hyvin pitkään ja perusteellisesti, ja kävin tuossa edellisessä keskustelussa varsin laajasti läpi tuon työn, jota lakivaliokunta teki, ja myös sen kuulemisen, sen laajuuden, jolla halusimme lakivaliokunnassa tätä asiaa kuulla laidasta laitaan. Siellä muun muassa kumpikin kansankirkkomme, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, lapsiasiainvaltuutettu, muun muassa nämä kaikki, ilmoittivat kannattavansa tätä lapsen edun mukaisesti. *Timo Heinonen (kok.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 51/2009)

Heinonen viittasi puheenvuorossaan Suomen evankelisluterilaisen kirkon lakivaliokunnassa antamaan lausuntoon, jossa kirkko hyväksyi hallituksen tekemän esityksen perheensisäisestä adoptiosta rekisteröidyssä parisuhteessa. Heinonen huomautti, että evankelisluterilaisen kirkon lisäksi myös ortodoksinen kirkko, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja lapsiasiainvaltuutettu kannattivat lakiesitystä lapsen edun mukaisesti. Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja Jari Larikka kannatti niin ikään lakiesityksen hyväksymistä.

Esitys tietysti herätti monenlaisia epäluuloja ja varauksellista suhtautumista muun muassa uskonnolliseen arvokysymykseen perustuen. Minua asia tietysti hieman ihmetytti, koska lakivaliokunnan asiantuntijakuulemisessa tuli hyvin selväksi se, että molemmat kansankirkkomme ovat esityksen hyväksymisen kannalta. *Jari Larikka (kok.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 51/2009)

Larikan mukaan muuttunut yhteiskunnallinen tilanne vaati lain hyväksymistä. Larikka ihmettelikin puheenvuorossaan monien kansanedustajien varauksellista ja uskonnolliseen arvokysymykseen perustuvaa suhtautumista adoptio-oikeuden myöntämiseen. Olihan valiokunnan asiantuntijakuulemisessa tullut selväksi, että molemmat Suomen kansankirkot ovat lakiesityksen hyväksymisen kannalla. Larikan mukaan hyvä vanhemmuus ei ole sukupuoli-kysymys.

Suomen Kristillisdemokraattisen puolueen kansanedustaja Päivi Räsänen puolestaan ehdotti, että eduskunta hylkäisi hallituksen tekemän lakiesityksen. Hänen mukaansa hallituksen tekemä esitys muuttaisi vanhemmuuden luonnollista dikotomiaa.

Toivon, että kun täällä tätä Kirkkohallituksen lausuntoa siteerataan ja siihen viitataan, huomioidaan myös tämä seikka. Siinä johtopäätöksessä, minkä Kirkkohallitus tekee, mielestäni on aistittavissa jonkinlainen alistuminen tähän tilanteeseen, ja ehkä hiukan liian hätäinen johtopäätös tähän tilanteeseen. *Päivi Räsänen (kd.)* (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 51/2009)

Räsänen ei itse kaikilta osin yhtynyt Kirkkohallituksen lausuntoon, jossa kirkon myönteinen kanta lakiesitystä kohtaan tuli esille. Räsänen mukaan kyseistä Kirkkohallituksen lausuntoa lainattiin eduskunnan täysistunnossa turhan yksipuolisesti. Hänen mukaansa Kirkkohallituksen johtopäätökset oli tehty liian pikaisesti ja tilanteeseen alistuen. Hän muistutti, että samassa Kirkkohallituksen lausunnossa todettiin myös, että lapsella on oikeus sekä äitiin että isään.

Lainsäädäntötyö rekisteröidyn parisuhteen ympärillä jatkuu edelleen. Helmikuussa 2012 Kokoomuksen kansanedustaja Alexander Stubb jätti eduskunnalle lakialoitteen avioliittolain muuttamisesta, rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain 1. luvun kumoamisesta sekä transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta annetun lain 2 §:n 2. ja 3. momentin kumoamisesta (Eduskunta. Lakialoite 2/2012). Lakialoitteessa ehdotetaan muun muassa avioliittolakia muutettavaksi tasa-arvoiseksi siten, että avioliitto on mahdollinen myös samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä. Edustaja Stubbin lisäksi lakialoitteen on allekirjoittanut 75 muuta kansanedustajaa. Toistaiseksi lakialoite on edennyt valiokuntakäsittelyyn asti.

Tässä luvussa olen keskittynyt pääasiassa vuoden 2001 aikana käytyyn parisuhdelain käsittelyyn. Kiinnitin huomiota erityisesti raamatullisiin ja uskonnollisiin puheenvuoroihin asian käsittelyn yhteydessä. Parisuhdelakia voidaan pitää poliittisena toimena, jolla ei ole näkyvää yhteyttä uskontoon, mutta jolla on uskonnollispoliittisia seurauksia. Uskonnollisia argumentteja esitettiin sekä parisuhdelakia vastaan että sen puolesta. Raamattua tulkitsemalla parisuhdelaki tuomittiin ja sitä tuettiin. Lakia vastustaneet kansanedustajat korostivat erityisesti uskonnollista oppia avioliiton pyhydestä. Ehdotusta kannattaneet

kansanedustajat korostivat puolestaan Raamatun sanomaa rakkaudesta, suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta. Kansanedustajien suhtautuminen uskontoon ja uskonnollisiin ryhmiin vaikutti selkeästi esitettyihin argumentteihin. Kirkon virallinen kanta nousi keskeiseen asemaan parisuhdelakia koskevissa keskusteluissa, mutta jo aineiston lyhyen ajanjakson aikana kirkon mielipiteet muuttuivat merkittävästi. Keskustelu parisuhdelaista herätti kysymyksen myös kirkon ja valtion välisestä suhteesta.

3.4 Puhe eduskunnassa

Edellä esitetyt lainaukset parisuhdelain käsittelyn eri vaiheista havainnollistavat myös puheen merkitystä Suomen eduskunnassa. Suomen eduskuntalaitos täyttää päällisin puolin Iris Marion Youngin deliberatiiviselle demokratialle asettamat keskeiset kriteerit (Young 2011, 670–90). Youngin mukaan keskustelun tulee olla julkista ja osallistujia tulee olla useita, sillä avoin ja julkinen keskustelu on edellytys pätevän ja todellisuutta kuvaavan käsityksen muodostumiselle. Jokaisella tulee olla oikeus esittää mielipiteensä, ja vastaavasti velvollisuus kuunnella muita sekä velvollisuus harkita vakavasti muiden esityksiä. Mielipiteet on perusteltava argumenteilla, joissa vedotaan sellaisiin yleisiin periaatteisiin, jotka ovat ainakin periaatteessa kaikkien hyväksyttävissä. Argumenteissa on siis vedottava perusteltuihin uskomuksiin. Youngin mukaan pelkästään omaan tai oman ryhmän etuun vetoavat argumentit eivät ole sellaisenaan riittäviä, vaan perustelujen tulisi tavoitella yleisempää pätevyyttä. Keskusteluun osallistuvien omat edut ja edustetut intressit ovat kuitenkin luonnollinen osa deliberaatioprosessia.

Hallituksen esityksen virallistetusta parisuhteesta edetessä eduskunnassa keskustelulle annettiin tilaa jokaisessa asian käsittelyvaiheessa. Täysistunnoissa käyty keskustelu olikin aluksi vilkasta, mutta hiipui asian edetessä. Lähetekeskustelussa jaettiin 113 puheenvuoroa, ensimmäisessä käsittelyssä puheenvuorojen määrä tippui 86:een ja toisessa käsittelyssä puheenvuoroja esitettiin ainoastaan 24 kappaletta. Kansanedustajilla oli kuitenkin mahdollisuus esittää mielipiteensä hallituksen tekemästä lakiehdotuksesta. Edustajien argumenteissa vedottiin pääasiassa periaatteisiin, jotka voisivat ainakin teoriassa olla kaikkien hyväksyttävissä. Raamatullisiin uskomuksiin vedottiin sekä parisuhdelakia puoltavissa että sitä vastustavissa argumenteissa. Parisuhdelaki herätti runsaasti tunteita ja monet kansanedustajat näkivät lakiehdotuksen arvokysymyksenä. Kansanedustajan

tuleekin seisoa ideologisen vakaumuksensa takana, mutta olla tarvittaessa valmis tekemään kompromisseja.

Lakiesityksen äänestystulos eduskuntaryhmittäin osoittaa, että vain muutamassa puolueessa oltiin täysin yksimielisiä. Kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän lisäksi vain yhden kansanedustajan Perussuomalainen eduskuntaryhmä ja Alkiolainen keskustaryhmä äänestivät kaikki lakiesitystä vastaan. Myös enemmistö Keskustan ja Kansallisen kokoomuksen eduskuntaryhmän kansanedustajista äänestivät lakiesitystä vastaan. Molemmissa ryhmissä oli kuitenkin selvästi hajontaa. Ainostaan vihreiden eduskuntaryhmä äänesti yksimielisesti lakiesityksen puolesta. Enemmistö Suomen sosiaalidemokraattisen-, Vasemmistoliiton- ja Ruotsalaisen eduskuntaryhmän kansanedustajista äänesti niin ikään lakiesityksen puolesta (Eduskunta. Äänestys 1/28.9.2001).

Deliberatiivisuus korostaa nimenomaan puheen, keskustelun ja väittelyn merkitystä poliittisen päätöksenteon yhteydessä. Professori Kyösti Pekosen mukaan deliberatiivisuuden tärkein kriteeri on se, ”että keskustelussa esitetyt näkemykset ja argumentit voivat todella vaikuttaa siten, että keskusteluun osallistuvien olisi mahdollista jopa muuttaa mielipidettään käydyn keskustelun tuloksena” (Pekonen 2011, 41). Eduskunnan täysistunnoissa parisuhdelakia käsittelevien keskusteluiden perusteella kansanedustajien puheenvuoroilla näyttäisi olevan hyvin vähän vaikutusta muiden edustajien mielipiteisiin. Rakentavan keskustelun tai väittelyn sijasta vastapuolen argumentit provosoivat ja johtivat usein kiistelyyn. Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen kansanedustaja Erkki Kanerva tosin totesi puheenvuorossaan parisuhdelain ensimmäisessä käsittelyssä valiokunnassa käydyn keskustelun muuttaneen hänen mielipidettään asiasta niin, että hän pystyi äänestämään lain hyväksymisen puolesta (Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001). Edustaja Kanervan mieli muuttuikin nimenomaan valiokuntakeskusteluiden seurauksena, ei täysistunnossa käytyjen keskusteluiden seurauksena. Eduskunnan täysistunnot ovatkin leimautuneet pelkän ”tyhjän puhumisen” paikaksi ja todellisen työn katsotaan usein tapahtuvan suljettujen ovien takana valiokunnissa.

Pekosen tekemän tutkimuksen mukaan eduskunnan täysistunto ei siis ole deliberaation paikka. Rakentavan keskustelun ja väittelyn sijasta täysistunnoissa kuullaan usein

monologeja ja kiistelyä. Puheet eivät ole keskustelevia, eikä niillä pystytä vaikuttamaan muiden edustajien mielipiteisiin. Täysistunnossa puhutaankin usein tyhjälle salille, ei siis toisille edustajille, vaan eduskunnan pöytäkirjaan ja oman vaalipiirin äänestäjille seuraavia vaaleja ajatellen. Äänestäjille ja medialle suunnatuilla puheenvuoroilla kansanedustajat varmistavat selustansa, jotta voivat myöhemmin sanoa puhuneensa tietyn asian puolesta. Pekosen mukaan eduskunnan ja edustajien varsinainen työ käydään julkisuudelta piilossa valiokunnissa. (Pekonen 2011.) Parisuhdelakia käsittelevien keskusteluiden pohjalta Pekosen tekemiin päätelmiin on helppo yhtyä. Medialle ja äänestäjille suunnatuilla puheenvuoroilla kansanedustajilla oli oiva mahdollisuus profiloitua esittämällä kantansa joko puolesta tai vastaan, sillä samaa sukupuolta olevien henkilöiden oikeus rekisteröidä parisuhteensa jakoi kansalaisten mielipiteitä.

Professori Kari Palosen mukaan parlamentaarinen deliberointi on puolesta ja vastaan puhumista (pro et contra), jonka mukaan asian kunnollinen ymmärtäminen edellyttää sen tarkastelua vastakkaisista näkökulmista sekä debatointia eri näkökulmien ja esitysten heikkouksista ja vahvuuksista. Palosen mukaan parlamentaarisen puheen lukeminen edellyttääkin instituutiolle ominaisten retoristen proseduurien tuntemista ja sen ymmärtämistä, mitä erityisiä haasteita ja mahdollisuuksia sisältyy tapaan puhua parlamentaarisesti. Palosen mukaan kansanedustajat politikoivat hyödyntäen tiettyjä menettelytapoja ja puhekultuurin käytäntöjä, jotka he suhteuttavat parlamentin voimasuhteisiin ja poliittiseen tilanteeseen yleensä. (Palonen 2012.)

Hallituksen parisuhdelakia koskevaa esitystä seuranneissa eduskunnan keskusteluissa asiaa pyrittiin tarkastelemaan vastakkaisista näkökulmista. Lakiesityksestä käydyissä keskusteluissa esitettiin näkemyksiä niin puolesta kuin vastaan. Sekä lakiesitystä vastustavat että sitä puoltavat kansanedustajat viittasivat puheenvuoroissaan usein Raamatun teksteihin. Raamatun käyttäminen parlamentaarisisissa puheenvuoroissa selittyy osin Suomen eduskunnalle ominaisella vahvalla kirjallisella perinteellä - onhan Raamattu eduskunnan lainatuin kirja. Kansanedustajat siis politikoivat Raamatulla ja politisoivat osin sen tekstejä. Pieni osa Raamattuun viittaavista puheenvuoroista pyrki tekemään Raamatun poliittiseksi vetoamalla sen kirjaimelliseen tulkintaan. Suurin osa kirjaan viittaavista puheenvuoroista perustui kuitenkin kansanedustajien henkilökohtaisiin raamatuntulkintoihin. Raamattua käytettiin siis poliittisena välineenä halutun lopputuloksen saavuttamiseksi.

Nähdäkseni Raamatun käyttäminen parisuhdelakia koskevassa keskustelussa kertoo myös poliittisen ilmapiirin muutoksesta avoimempaan suuntaan seksuaalivähemmistöihin liittyvissä asioissa, sillä raamatullisia argumentteja esitettiin sekä lakiesitystä vastaan että sen puolesta. Perinteisesti raamatullisia argumentteja on käytetty lähes yksinomaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustamiseen.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt selvittämään uskonnon ja uskonnollisen puheen roolia eduskuntakeskusteluissa 2000-luvulla tarkastelemalla eduskunnan täysistunnoissa esiintyneitä uskonnollisia ja raamatullisia argumentteja. Tutkimuksen taustana olen käyttänyt Peter L. Bergerin esittämiä hypoteeseja sekularisaatiosta ja desekularisaatiosta. Tässä tutkielmassa esitetyt puheenvuorot eduskunnan täysistunnoista kuvastavat yksittäisten kansanedustajien ja puolueiden suhtautumista uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin. Hallituksen parisuhdelakia koskenutta esitystä seuranneet keskustelut toimivat oivana esimerkkinä poliittisesta toimesta, jolla oli uskonnollispoliittisia seuraamuksia ja uskonnollisten oppien esiintymisestä, joilla oli yhteys politiikkaan.

4.1 Maailma on uskonnollisempi kuin koskaan

Teoksessa *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* (1999) Berger esitti maailman olevan uskonnollisempi kuin se on koskaan aikaisemmin ollut. Hänen mukaansa uskontojen maailmanlaajuiselle nousulle on kaksi mahdollista syytä. Ensimmäiseksi, uskonnolliset yhdyskunnat poistavat modernin maailman aiheuttamaa epävarmuutta ja tuovat turvaa. Toiseksi, vahvasti antisekulaariset uskonnolliset yhdyskunnat saattavat vedota eliittiä paheksuviin ihmisiin. Berger ei perustellut uskonnollisen nousun syitä tarkemmin, vaan perusti esittämänsä väitteen maailman kasvavasta uskonnollisuudesta pääasiassa omiin empiirisiin havaintoihinsa eri uskontojen suosion noususta ympäri maailmaa. Hän ennusti uskontojen kukoistuksen jatkuvan myös tulevaisuudessa.

Suomen väestörakenteen tarkastelu uskonnollisen yhdyskunnan mukaan paljastaa tiettyjä muutoksia uskonnollisten yhdyskuntien kannatuksessa 2000-luvulla. Useat uskonnolliset yhdyskunnat, kuten katolinen kirkko Suomessa, islamilaisseurakunnat ja Suomen Helluntaikirkko ovat lisänneet kannatustaan viimeisen vuosikymmenen aikana. Mistään merkittävästä kasvusta tai uskontojen noususta ei kuitenkaan voida puhua. Merkittävin ja suurin muutos onkin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien suomalaisten määrän suuri kasvu. Vuonna 2003 yli 700 000 suomalaista ei kuulunut mihinkään uskonnolliseen

yhdyskuntaan. Vuoteen 2010 mennessä heitä oli jo yli miljoona (Tilastokeskus. Väestörakenne 2011). Bergerin ennustamasta uskontojen kukoistuksesta ei näiden tilastojen valossa ole toistaiseksi merkkejä ainakaan Suomessa.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kannalta Tilastokeskuksen raportti oli erityisen murheellista luettavaa. Vuosien 2003 ja 2011 välisenä aikana kirkon jäsenmäärä on pienentynyt yli 200 000:lla (Tilastokeskus. Väestörakenne 2011). Teoksessa *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion* (1967) Berger ehdotti, että uskonnolliset instituutiot voivat joko mukautua vallitseviin olosuhteisiin muokkaamalla omaa tuotettaan ihmisten toivomaan suuntaan tai pidättäytyä vanhassa uskottavuusrakenteessaan ja vastustaa tapahtuvaa muutosta. 1970-luvulla hän uskoi ensimmäisen vaihtoehdon olevan ainoa keino uskontojen selviytymiseen. Myöhemmin teoksessa *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics* (1999) Berger pyörsi näkemyksensä sekularisaatioteoriasta ja totesi erityisesti sekulaarista muutosta vastustaneiden uskontojen menestyneen hyvin. Parisuhdelain käsittelyn yhteydessä monet kansanedustajat viittasivat puheenvuoroissaan usein kirkon näkemyksiin. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon virallinen kanta mukautui kyseisessä asiassa hyvin pitkälti kansan mielipiteen ja eduskunnan tekemien päätösten mukaan. Parisuhdelain hyväksymisen jälkeen kirkon kanta muodostui myönteisemmäksi samaa sukupuolta olevien rekisteröityä parisuhdetta ja muita oikeuksia kohtaan.

Bergerin ja Luckmannin mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta. Yhteiskunta on ihmisten tuottamaa, mutta samalla ihminen on yhteiskunnan tuote (1994). On selvää, että Suomessa uskonnon rooli maailmaa ylläpitävänä ja merkityksiä antavana tekijänä on ollut laskussa. Pluralistisessa yhteiskunnassa uskonto ei määritä yhteistä todellisuutta tai legitimoit ympäriällä olevaa maailmaa samalla tavalla kuin aikaisemmin. Nomos, eli ihmisen muodostama merkityksellinen yhteiskunnallinen järjestys, muodostuu siis muidenkin kuin uskonnollisten selitysten varaan. Tässä tutkimuksessa esitetyt lainaukset eduskunnan täysistuntojen puheenvuoroista osoittavat kuitenkin, että yksilöllinen uskonnollisuus voi olla hyvin todellinen sen omaksuvalle henkilölle. Uskonto toimii edelleen monille yksilöille ”pyhänä kattorakennelmana”, joka tuo maailmalle merkityksen. Kirkon muuttuvista kannoista ja uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien määrän suuresta kasvusta huolimatta kansanedustajien puheenvuorot kielivät myös tiettyjen uskonnollisten taipumusten pysyvyydestä.

Bergerin esittämä hypoteesi sekularisaatiosta näyttää pitävän paikkansa, jos tarkastellaan uskonnollisten yhdyskuntien heikkoa menestystä ja verrattain vähäistä osallistumista politiikkaan ja poliittiseen keskusteluun. Uskonnon vaikutus ei kuitenkaan ole kadonnut eduskunnassa pidetyistä poliittisista puheista kuten Berger ja muut sekularisaatioteorian kehittäjät aikoinaan ennustivat. Tutkimusaineistossa esitetyt lukuisat uskonnolliset ja raamatulliset argumentit tukevat Bergerin hypoteesia desekularisaatiosta. Uskonnon vaikutus poliittisessa puheessa ilmenee muun muassa moraalisesti painottuneella politiikkakäsityksellä. Nähdäkseni tutkimusaineistossa kuvatut eduskuntakeskustelut ilmentävät sekä sekularisaatiota että desekularisaatiota tukevia piirteitä. Kansanedustajat ilmaisivat puheenvuoroissaan vastustavansa tai kannattavansa raamatullisia ja uskonnollisia perusteita asioiden käsittelyssä. Daviea (1999) mukailleen suomalaiset ovat pikemmin kirkossa käyntiä välttäviä, kuin sekularistisia. En kuitenkaan sanoisi, että Suomi on uskonnollisempi kuin koskaan aikaisemmin, vaikka uskonnon merkitys ei olekaan täysin kadonnut eduskunnassa käydyistä poliittisista keskusteluista.

4.2 Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevät teille, tehkää te heille

Tutkimusaineisto koostui eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoista 2000-luvun ajalta. Huomioni kiinnittyi erityisesti kansanedustajien puheenvuoroihin, joissa viitattiin Raamatun teksteihin. Raamattu on eduskunnan siteeratuin kirja, ja kuten aikaisemmin on todettu, useat viittaukset Raamatun kohtiin selittyvät osin Suomen eduskunnalle ominaisella vahvalla kirjallisella traditiolla ja ne ilmentävät Suomen eduskunnalle ominaisia menettelytapoja ja puhekulttuurin käytäntöjä. Raamatullisilla argumenteilla korostettiin erityisesti kristillisiä arvoja ja etiikkaa, ja ne kuvastivat yksittäisten kansanedustajien suhtautumista uskontoon yleisemmin. Uskonnon rooli eduskunnassa pidetyissä poliittisissa puheissa korostui erityisesti arvokeskusteluissa. Käydessäni läpi eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoja oli huomionarvoista, että raamatullisia argumentteja käytettiin pääasiassa vastustamaan käsiteltävänä olevia lakiesityksiä ja aloitteita.

Parisuhdelain käsittely eduskunnan täysistunnoissa oli poikkeuksellinen, sillä kansanedustajat esittivät myös lakiesitystä puoltavia raamatullisia argumentteja.

Parisuhdelakia kannattaneet kansanedustajat siis viittasivat puheenvuoroissaan Raamattuun samoin kuin parisuhdelakia vastustaneet kansanedustajatkin. Lakiesitystä vastustaneet edustajat viittasivat Raamattuun pääsääntöisesti hyvin vakavasti ja tulkitsivat raamatunkohdat usein melko kirjaimellisesti. Lakiesitystä kannattaneet kansanedustajat sen sijaan viittasivat Raamattuun yleisesti ottaen kevyemmin ja puhuivat omista raamatuntulkintoistaan. Parisuhdelain tiimoilta käydyt keskustelut kuvastavatkin hyvin uskonnon vaikutusta poliittisessä keskustelussa nykyaikana.

Tässä tutkielmassa olen pyrkinyt selvittämään uskonnon ja uskonnollisen puheen roolia eduskuntakeskusteluissa 2000-luvulla. Tutkimusaineiston perusteella voidaan hahmotella kolme eri näkemystä uskonnollisen argumentoinnin ja uskonnon rooleista eduskunnan keskusteluissa. Ensimmäisen näkemyksen mukaan uskonnollinen argumentaatio nähdään keskeisessä roolissa osana poliittista keskustelua ja uskonnon toivotaan ohjaavan politiikkaa ja poliittista päätöksentekoa. Toisen näkemyksen mukaan uskonto ja politiikka tulisi pitää enemmän tai vähemmän toisistaan erillään ja uskonnollinen argumentointi koetaan tarpeettomana poliittisessä keskustelussa. Kolmannen näkemyksen mukaan uskontoa tulisi hyödyntää poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi poliittisessä keskustelussa ja uskonnollista argumentointia käytetään tilanteenmukaiseen politikointiin.

Ensimmäinen näkemys korostaa uskonnon merkittävää roolia eduskuntakeskusteluissa. Tutkimusaineistossa uskonnollinen argumentointi ilmeni erityisesti kristillisiä arvoja ja raamatullisia lainauksia sisältävissä puheenvuoroissa. Suoria Raamatun lainauksia eduskunnan täysistunnoissa esittäneet kansanedustajat toimivat ikään kuin moraalisisina kommentaattoreina kulloinkin käsiteltävään asiaan. Monet kansanedustajat kertoivat avoimesti omasta henkilökohtaisesta vakaumuksestaan eduskunnan keskusteluissa. Kansanedustajat näkivätkin usein Raamatusta nousevien uskonnollisten oppien sisältävän selkeitä yhteyksiä politiikkaan ja kulloinkin käsiteltäviin lakiesityksiin. Esimerkiksi raamatulliset opit Israelin erikoisasemasta Jumalan silmissä, lepopäivän pyhittämisestä ja avioliitosta nousivat kansanedustajien argumenteissa keskeiseen asemaan. Näiden kansanedustajien mukaan uskonnon tulisi ohjata politiikkaa ja yhteiskunnallisen päätöksenteon tulisi rakentua Raamatusta ja kristillisestä perinteestä nousevien arvojen varaan. Jumalan antamien ohjeiden laiminlyöminen nähtiin jopa vakavana uhkana koko yhteiskunnan hyvinvoinnille. Myös kirkon kanta haluttiin huomioida poliittisessä päätöksenteossa.

Toisen vallitsevan ja vastakkaisen näkemyksen mukaan uskonto ja politiikka tulisi pitää toisistaan erillään. Joidenkin uskonnon vaikutusta politiikkaan vastustavien kansanedustajien mielestä uskonto tulisi rajoittaa pelkästään kunkin yksilön henkilökohtaiseen elämään, eikä sillä tulisi olla mitään tekemistä poliittisen päätöksenteon kanssa. Toiset kansanedustajat katsoivat vain tarpeelliseksi huomauttaa, ettei Raamatun tai kristillisten arvojen pohjalta tulisi tehdä liian yksiulotteisia johtopäätöksiä yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi. Kansanedustajien puheenvuoroissa kiinnitettiin erityisesti huomiota Raamatun tulkintaan ja muuttuviin yhteiskunnallisiin arvoihin. Lukuisissa puheenvuoroissa todettiin, ettei Raamattua tai uskonnollisia oppeja voi sellaisinaan soveltaa nyky-yhteiskunnan lainsäädäntöön. Tämän näkemyksen mukaan eduskuntakeskusteluissa ei tulisi esittää uskonnollisia argumentteja.

Kolmannen näkemyksen mukaan uskontoa tulisi hyödyntää poliittisessa päätöksenteossa. Uskontoa hyödyntäneet kansanedustajat politikoivat Raamatulla ja esittivät uskonnollisia argumentteja puheenvuorojensa tueksi. Kansanedustajat tekivät politiikkaa kristillisillä arvoilla ja sopivilla raamatunkohdilla, mikäli se auttoi heitä saavuttamaan poliittiset määränpänsä. Kansanedustajien puheenvuoroissa viitattiin muun muassa Raamatun sanomaan lähimmäisenrakkaudesta, tasa-arvosta ja suvaitsevaisuudesta. Erityisesti parisuhdelain puolesta esitettyjä raamatullisia argumentteja voidaan pitää esimerkkinä uskonnon uudeltaisesta hyödyntämisestä politiikassa, sillä aikaisemmin uskonnollisia argumentteja oli käytetty lähes yksinomaan seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustamiseen. Tämän näkemyksen mukaan uskonnolla politikointi on siis mahdollista eduskuntakeskusteluissa.

Yksittäisten kansanedustajien ja puolueiden suhtautumisessa uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin on siis löydettävissä eroja. Berger huomauttikin, että aidosti uskonnon inspiroimat poliittiset liikkeet tulisi erottaa poliittisista liikkeistä, jotka käyttävät uskontoa vain sopivana legitimaationa ei-uskonnolliselle poliittiselle agendalle (1999). Tämänhetkiset eduskuntapuolueet määrittävät suhdettaan uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin puolue- ja periaateohjelmissaan. Suomen Kristillisdemokraatit on ainoa puolue, joka pyrkii tietoisesti edistämään kristillisiä perusarvoja ja rakentamaan yhteiskuntaa niiden varaan. Muidenkin puolueiden ohjelmissa kristillinen etiikka ja arvopohja tiedostetaan osana suomalaista perinnettä. Kristillisten arvojen merkitys

puolueohjelmissä näyttää kuitenkin vähenevän oikealta vasemmalle siirryttäessä. Siinä missä puolueiden suhtautuminen uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin on verrattain maltillista ja neutraalia, yksittäisten kansanedustajien suhtautuminen uskontoon vaihtelee suuresti.

Kolmannessa luvussa esitetyt lainaukset eduskunnan täysistuntojen pöytäkirjoista havainnollistavat raamatullisten argumenttien kirjoa ja yksittäisten kansanedustajien suhtautumista uskontoon. Raamatulliset puheenvuorot vaihtelivat vakavista varoituksista Raamatun oppien laiminlyömisestä kepeisiin heittoihin Jeesuksen seksuaalisesta suuntautumisesta. Kyösti Pekosen mukaan (2011) eduskunnan täysistunnoissa pidetyillä puheenvuoroilla on hyvin harvoin vaikutusta muiden kansanedustajien mielipiteisiin. Täysistunnoissa puhutaankin pääasiassa eduskunnan pöytäkirjoihin, jotta kansanedustaja voi osoittaa puhuneensa jonkin tietyn asian puolesta. Täysistunnoissa pidetyt puheenvuorot suunnataan siis ensisijaisesti oman vaalipiirin äänestäjille ja medialle. Kristillisiä arvoja korostavilla raamatullisilla puheenvuoroilla kansanedustaja voi profiloitua ja ilmaista oman suhtautumisensa uskontoon ja uskonnollisiin yhdyskuntiin. Raamatulla politiikointi antaa kansanedustajalle mahdollisuuden profiloitua esimerkiksi kristillistä etiikkaa ja arvopohjaa kunnioittavana edustajana, mikä voi vedota uskonnollisiin äänestäjiin.

Hallituksen lakiesityksen virallistetusta parisuhteesta käsittely eduskunnan täysistunnoissa nousi tutkimusaineiston pääasialliseksi sisällöksi uskonnollisen argumentoinnin monipuolisuuden vuoksi. Parisuhdelakia voidaan pitää poliittisena toimena, jolla oli uskonnollispoliittisia seuraamuksia. Samaa sukupuolta olevien henkilöiden mahdollisuus virallistaa parisuhteensa aiheutti eduskunnassa, kuten arvata saattoi, runsaan raamatullisia viittauksia sisältävän vastalauseiden tulvan. Hieman yllättäen parisuhdelakia myös puollettiin raamatullisia viittauksia aktiivisesti käyttäen. Parisuhdelain käsittely tarjosi kansanedustajille uudenlaisen tavan politikoida Raamatulla ja profiloitua kristillisellä tavalla seksuaalisia vähemmistöryhmiä tukeviksi. Parisuhdelakia kannattavissa raamatullisissa puheenvuoroissa viitattiin erityisesti Raamatun sanomaan rakkaudesta, suvaitsevaisuudesta ja tasa-arvosta.

Parisuhdelakia vastustaneet kansanedustajat puolestaan nostivat puheenvuoroissaan esiin Raamatun ja kirkon tuomitsevan kannan samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistamiseen. Erityisesti uskonnollisella opilla Raamatun esittämässä pyhässä

avioliitossa katsottiin olevan yhteyksiä politiikkaan. Lakiesitystä vastustaneiden kansanedustajien puheenvuoroissa toistui ajatus siitä, että parisuhdelaki rinnastettiin liikaa avioliittoon. Samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteen virallistaminen koettiin eräänlaisena uhkana tai loukkauksena Jumalan asettamaa avioliittoa kotaan. Mielestäni parisuhdelakia vastustaneet ja puoltavat puheenvuorot ilmentävät uskonnon moninaisia vaikutuksia poliittisissa puheissa 2000-luvulla. Kansanedustajien esittämät raamatulliset argumentit ilmentävät niin syvälle juurtuneita uskonnollisia taipumuksia kuin uudenlaista näkemystä uskonnon hyödyntämisestä poliittisessa keskustelussa.

Matteuksen evankeliumin luvuissa 5-7 esitetään yksi Jeesuksen tunnetuimmista saarnoista. ”Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille” (Matt. 7:12) on yksi vuorisaarnan tunnetuimmista opetuksista. Tämän kultaisena sääntönä tunnetun opin esiintyminen poliittisten puolueiden periaateohjelmissa tai eduskunnan täysistunnon keskusteluissa ei ole tavanomaisesta poikkeavaa, eikä sen esittäminen välttämättä viittaa sen esittäjän syvempään uskonnollisuuteen tai hartauteen. Tämä tutkimus osoittaa, että niin sanotun Jeesus-kortin käyttäminen ei enää ole ainoastaan uskonnollisten kansanedustajien yksinoikeus, eikä raamatullisia argumentteja käytetä ainoastaan vastaväitteenä muutoksen estämiseksi. Raamatulla politikointi on osa eduskunnassa käytävää poliittista keskustelua.

Tämä tutkielma on tarkkaan rajattu katsaus uskonnon ja uskonnollisen puheen rooliin eduskuntakeskusteluissa ja osoittaa uskonnon vaikuttavan poliittisiin puheisiin mitä moninaisimmilla tavoilla. Tämän tutkimusaineiston perusteella ei kuitenkaan ole mahdollista verifioida tai falsifioida Bergerin esittämiä hypoteeseja sekularisaatiosta tai desekularisaatiosta. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon, että yksittäisten kansanedustajien motiiveja käyttää uskonnollisia ja raamatullisia argumentteja eduskuntakeskusteluissa on haasteellista arvioida. Uskonnon merkitys poliittisissa keskusteluissa onkin aihealue, joka antaa aihetta huomattavasti laajemmalle tutkimukselle.

Tutkimusaineisto koostui tietyistä 2000-luvulla käydyistä eduskunnan täysistunnon keskusteluista. Laajempi tutkimusaineisto ja perehtyminen aikaisempien vuosikymmenten aikana vastaavista aiheista käytyihin keskusteluihin antaisivat kiinnostavaa lisätietoa uskonnon roolista eduskuntakeskusteluissa sekä raamatullisten ja uskonnollisten argumenttien määrästä ja kehityssuunnasta. On esimerkiksi mielenkiintoista seurata, minkälaista keskustelua tullaan käymään avioliittolain muuttamista käsittelevissä

täysistunnoissa (Eduskunta. Lakialoite 2/2012). Parisuhdelain ympärillä käydyt keskustelut nousivat tutkimuksen keskeiseksi aineistoksi. Raamatulliset argumentit muiden aiheiden kuten vähempiosaisista huolehtimisen ja taloudellisten kysymysten osalta vaativat tarkempaa perehtymistä. Tutkimus herätti myös kysymyksen kirkon ja valtion välisestä suhteesta sekä kirkon muuttuvista kannoista yhteiskunnallisiin muutoksiin, mitkä voisivat toimia uusina tutkimusaiheina.

LÄHTEET

Alasuutari, Pertti 1994. Laadullinen tutkimus. 2., uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

An-Na'im, Abdullahi A. 1999. Political Islam in National Politics. Teoksessa: Berger (toim.). The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center.

Barnhart, Robert K. 1988. Chambers Dictionary of Etymology. New York: Chambers Harrap Publishers Ltd.

Berger, Peter L. 1967. The Sacred Canopy. Elements of a Sociological Theory of Religion. New York: Anchor Books.

Berger, Peter L. & Luckman, T. 1994. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Suom. V. Raiskila. Jälkisanat. T. Aittola & V. Raiskila. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Berger, Peter L. 1999. The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center..

Davie, Grace. 1999. Europe: The Exeption That Proves the Rule? Teoksessa: Berger (toim.). The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center.

Eduskunta. Hallituksen esitys 200/2000. Saatavilla www-muodossa:

[<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+200/2000&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WP>]. Viitattu: 26.11.2012.

Eduskunta. Hallituksen esitys 198/2008. Saatavilla www-muodossa:

[<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+198/2008&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>]. Viitattu: 30.11.2012.

Eduskunta. Käsittelytiedot HE 200/2000. Saatavilla www-muodossa:

[<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/vex3000.sh?TUNNISTE=HE+200/2000>]. Viitattu: 13.12.2012.

Eduskunta. Lakialoite 170/2006. Saatavilla www-muodossa:

[http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/la_170_2006_p.shtml]. Viitattu: 30.11.2012.

Eduskunta. Lakialoite 31/2009. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?\\${APPL}=utppdf&\\${BASE}=utppdf&\\${THWIDS}=0.52/1359642112_45712&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/?${APPL}=utppdf&${BASE}=utppdf&${THWIDS}=0.52/1359642112_45712&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Lakialoite 2/2012. Saatavilla www-muodossa:

[http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/la_2_2012_p.shtml]. Viitattu: 30.11.2012.

Eduskunta. Lakivaliokunnan mietintö. 15/2001. Saatavilla www-muodossa:

[http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/lavm_15_2001_p.shtml]. Viitattu: 28.11.2012.

Eduskunta. Lakivaliokunnan mietintö 5/2009. Saatavilla www-muodossa:

[http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/lavm_5_2009_p.shtml]. Viitattu: 30.11.2012.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 52/2011. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.15/1359643575_24287&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.15/1359643575_24287&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Äänestys 1/ 28.9.2001. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?\\${APPL}=aanestysu&\\${BASE}=aanestysu&\\${THWIDS}=0.9/1358607069_291848&\\${oohtml}=aax/hex5000&\\${html}=aax/aax5000&\\${snhtml}=aax/aaxnosyn&\\${savehtml}=/thwfakta/aanestys/aax/aax.htm](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw.cgi/trip/?${APPL}=aanestysu&${BASE}=aanestysu&${THWIDS}=0.9/1358607069_291848&${oohtml}=aax/hex5000&${html}=aax/aax5000&${snhtml}=aax/aaxnosyn&${savehtml}=/thwfakta/aanestys/aax/aax.htm)]. Viitattu: 13.12.2012.

Eduskunnan www-sivusto. Eduskuntatyö –osio. Saatavilla www-muodossa:

[<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/eduskunta/eduskuntatyo/index.htx>]. Viitattu: 09.11.2011.

Hidèn, Mikael & Honka-Hallila, Helena 2006. Miten eduskunta toimii. Suomen eduskunta 100 vuotta teossarjan 6. osa. Helsinki: Edita.

- Jevitic, Miroljub. 2007. Political Science and Religion. Aikakausjulkaisu: Politics and Religion journal. Volume 1 (No. 1) – Spring 2007. Saatavilla www-muodossa: [http://www.politicsandreligionjournal.com/images/pdf_files/engleski/volume1_no1/political_science_and_religion.pdf]. Viitattu: 31.01.2013.
- KD. Periaateohjelma 2005. Kristillisdemokraattien Periaateohjelma. Hyväksytty KD:n XXVI sääntömääräisessä puoluekokouksessa Tampereella 17.6.2005. Saatavilla www-muodossa: [http://www.kristillisdemokraatit.fi/KD/www/fi/politiikka/Periaatteet/periaate/index.php]. Viitattu: 15.01.2013.
- Keskusta. Periaateohjelma 2006. Kohti tasa-arvoista, luonnonmukaista sivistisyhteiskuntaa. Keskustan periaateohjelma. Hyväksytty Oulun puoluekokouksessa 10.6.2006. Saatavilla www-muodossa: [http://www.keskusta.fi/loader.aspx?id=fce446f6-68ce-427f-b9fc-67ecc8e3c57d]. Viitattu: 15.01.2013.
- Kokoomus. Periaateohjelma 2006. Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelma. Hyväksytty Joensuun puoluekokouksessa 9.-11.6.2006. Saatavilla www-muodossa: [https://docs.google.com/file/d/0B-eIp__V7TFDbWxFeHhRYk52Rm8/edit?pli=1]. Viitattu: 15.01.2013.
- Martin, David. 1999. The Evangelical Protestant Upsurge and Its Political Implications. Teoksessa: Berger (toim.). The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center.
- Miles, Matthew B. & Huberman, Michael A., 1984. Qualitative Data Analysis: A Sourcebook of New Methods. Beverly Hills: SAGE Publications Inc.
- MOT. Kielitoimiston sanakirja 2.0. Saatavilla www-muodossa: [http://mot.kielikone.fi/mot/jyu/netmot.exe?motportal=80]. Viitattu: 07.05.2011.
- Niiniluoto, Ilkka. 1980. Johdatus tieteenfilosofiaan: käsitteen- ja teorianmuodostus. Helsinki: Otava.
- Palonen, Kari. 2012. Parlamentaarinen retoriikka – puntaroivan ja suostuttelevan politiikan tyyli. Verkkojulkaisussa: Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla www-muodossa:

[[http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/ Genreanalyysi.pdf](http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk29/Genreanalyysi.pdf)]. Viitattu: 17.12.2012.

Pekonen, Kyösti. 2011. Puhe eduskunnassa. Tampere: Vastapaino.

PS. Yleisohjelma 1995. Perussuomalaisen puolueen yleisohjelma. Hyväksytty 1. puoluekokouksessa Kokkolassa 26.11.1995. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.perussuomalaiset.fi/ohjelmat/yleisohjelma1995>]. Viitattu: 15.01.2013.

Rantanen, Miska. 2011. Kansanedustajat turvautuvat usein Raamattuun. *Helsingin Sanomat* 24.11.2011. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.hs.fi/politiikka/Kansanedustajat+turvautuvat+puheissaan+usein+Raamattuun/a1305549995513>]. Viitattu: 21.11.2012.

RKP. Puolueohjelma 2006. Ruotsalaisen kansanpuolueen puolueohjelma. Askeleen edellä. Hyväksytty Vaasan puoluekokouksessa 11.6.2006. Saatavilla www-muodossa: [http://www.sfp.fi/Site/Widget/Editor/100/files/program/Askeleen%20edella_rkp2006.pdf]. Viitattu: 15.01.2013.

Robertson, David. 1985. A Dictionary of Modern Politics. London: Europa Publications Limited.

SDP. Forssan ohjelma 1903. Forssan ohjelma. Hyväksytty puoluekokouksessa 1903, Forssa. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.sdp.fi/fi/component/content/article/30-sdp/tutustu/taustat/4172-forssan-ohjelma>]. Viitattu: 15.01.2013.

SDP. Periaatteet 1999. Sosiaalidemokratian periaatteet. Hyväksytty XXXVIII puoluekokouksessa Turussa 29.5.1999. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.sdp.fi/fi/component/content/article/28-sdp/tutustu/arvot/4169-sosiaalidemokratian-periaatteet>]. Viitattu: 15.01.2013.

Suomen perustuslaki. 2000. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Tilastokeskus. Väestörakenne 2011 (verkkojulkaisu). Vuosikatsaus 2011: Liitetaulukko 8. Väestö uskonnollisen yhdyskunnan mukaan 2003 - 2011. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla www-muodossa:

[http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tau_008_fi.html].
Viitattu: 04.01.2013.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 1. -4-painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vasemmistoliitto. Periaateohjelma 2007. Periaateohjelma: Vasemmiston tie oikeudenmukaiseen maailmaan. Hyväksytty 5. puoluekokouksessa 16.6.2007. Saatavilla www-muodossa:
[<http://www.vasemmistoliitto.fi/politiikka/ohjelmat/910.html>]. Viitattu: 15.01.2013.

Vihreät. Periaateohjelma 2012. Vihreiden periaateohjelma – Vastuu, vapaus, välittäminen. Hyväksytty puoluekokouksessa Lappeenrannassa 20.5.2012. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.vihreat.fi/files/liitto/Periaateohjelma2012.pdf>]. Viitattu: 15.01.2013.

Weigel, George. 1999. Roman Catholicism in the Age of John Paul II. Teoksessa: Berger (toim.). The Desecularization of the World. Resurgent Religion and World Politics. Washington, D.C.: Ethics and Public Policy Center.

Young, Iris, Marion. 2001. Activist Challenges to Deliberative Democracy. Aikakausjulkaisu: Political Theory: Vol. 29, No. 5, October 2001, 670-690. Saatavilla www-muodossa: [<http://www.jstor.org/stable/3072534>]. Viitattu: 12.12.2012.

Tutkimusaineisto

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 67/2000. Saatavilla www-muodossa:
[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.48/1359642408_106958&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.48/1359642408_106958&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 147/2000. Saatavilla www-muodossa:
[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.20/1359642500_158653&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.20/1359642500_158653&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)].
Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 7/2001. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.22/1359642622_35825&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.22/1359642622_35825&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 96/2001. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.24/1359642684_510350&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.24/1359642684_510350&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 101/2001. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.30/1359642750_443230&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.30/1359642750_443230&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 128/2005. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.10/1359642850_129386&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.10/1359642850_129386&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 8/2006. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.18/1359642918_241393&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.18/1359642918_241393&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 78/2006. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.9/1359642969_185812&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.9/1359642969_185812&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 124/2006. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.12/1359643032_74320&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.12/1359643032_74320&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 39/2008. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.12/1359643032_74320&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.12/1359643032_74320&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu: 31.01.2013.

pPTK&\${THWIDS}=0.6/1359643086_300029&\${TRIPPIFE}=PDF.pdf]. Viitattu:
31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 55/2008. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.3/1359643143_171674&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.3/1359643143_171674&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)].

Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 110/2008. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.4/1359643204_22398&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.4/1359643204_22398&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu:

31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 43/2009. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.56/1359643256_47839&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.56/1359643256_47839&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)].

Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 51/2009. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.37/1359643297_326263&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.37/1359643297_326263&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)].

Viitattu: 31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 76/2009. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.57/1359643437_12307&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.57/1359643437_12307&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu:

31.01.2013.

Eduskunta. Täysistunnon pöytäkirja 123/2010. Saatavilla www-muodossa:

[[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?\\${APPL}=utpptk&\\${BASE}=faktautpPTK&\\${THWIDS}=0.57/1359643497_266037&\\${TRIPPIFE}=PDF.pdf](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/thw/trip?${APPL}=utpptk&${BASE}=faktautpPTK&${THWIDS}=0.57/1359643497_266037&${TRIPPIFE}=PDF.pdf)]. Viitattu:

31.01.2013.